Leto LXXV., št. 205 Upravništvo in uredništvo: Poljanska cesta 6 — Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, torek 14. septembra 1943 Cena 50 cent.

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 14.— lir.
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO — Redni pri poštni hranilnici v Ljubljani štev. 10-351 — CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO.

SLOVENCI!

Vodja Velikonemškega Reicha je izdal, prisiljen po podlem izdajstvu italijanske kraljeve hiše in maršala Badoglia, nemški vojski ukaz, v obrambo Evrope in v varstvo Reicha vzeti Vašo domovino v svoje močno varstvo.

Stavljam Vam vsem poziv, ohranite red in mir in ne zapustite Vaših delovnih mest.

Nobenemu se ne bo pripetilo gorje, ako se bo pokoraval potrebnim naredbam.

Vsakdo mora iti za svojim poslom.

Javna prometna sredstva so naprej v pogonu.

V obratih se dela naprej.

Prepoved izhoda od 20. ure do 6. ure ostane v veljavi.

Prepoved vožnje s kolesi velja dalje.

Določila zračne obrambe se morajo izvesti najtočneje!

Ropanje se kaznuje s smrtjo.

Varnostni organi so odgovorni za mir in red.

Pokoravajte se torej naredbam vojaških službenih mest!

Tako služite najbolje Vaši domovini in se obvarujete pred hudim.

Ljubljana, 10. septembra 1943.

Poveljnik nemških vojnih redov:

GENERAL RAAPKE, s. r.

* * *

Dodatna naredba mestnega komandanta

1. Kdor je še v posesti orožja kakršne koli vrste, ali si je pridobil orožje od italijanskih oboroženih sil, ga mora nemudoma oddati na mestnem poveljstvu

Tomanova ulica št. 8.

2. Zbiranje več kot 5 (pet) oseb na javnih cestah in trgih je do nadaljnjega prepovedano.

3. Za zborovanja vsake vrste v zaprtih prostorih je potrebno dovoljenje mestnega komandanta.

4. Poslušanje drugih radijskih oddajnih postaj kakor nemških in hrvatskih se kaznuje s smrtjo.

5. Razširjanje neresničnih vesti in letakov vsake vrste, prav tako mazanje sten in hodnikov je prepovedano.

MESTNI KOMANDANT.

SLOWENEN!

Der Führer des Grossdeutschen Reiches hat, gezwungen durch den schmählichen Verrat des italienischen Königshauses und des Marschalls Badoglio, der deutschen Wehrmacht den Befehl erteilt, zum Schutze Europas und zur Sicherung des Reiches Eure Heimat in ihre starke Obhut zu nehmen.

Ich richte an Euch alle den Appell, Ordnung und Ruhe zu bewahren und Eure Arbeitsplätze nicht zu verlassen.

Es wird niemandem ein Leid geschehen, wenn er sich den notwendigen Anordnungen fügt.

Jeder hat seiner Arbeit nachzugehen.

Die öffentlichen Verkehrsmittel laufen weiter.

In den Betrieben wird weitergearbeitet.

Das Ausgehverbot von 20 Uhr bis 6 Uhr bleibt aufrecht.

Das Radfahrverbot bleibt aufrecht.

Die Luftschutzbestimmungen sind strengstens einzuhalten!

Plünderungen werden mit dem Tode bestraft.

Die Sicherheitsorgane sind verantwortlich für Ruhe und Ordnung.

Befolgt daher die Anordnungen der Dienststellen der Wehrmacht!

Ihr dient damit am besten Eurer Heimat und bewahrt Euch vor Unheil!

Laibach, 10. September 1943.

Der Befehlshaber der deutschen Truppen

gez.: GENERAL RAAPKE

* * *

Zusätzliche Anordnung des Stadtkommandanten

1.) Wer noch im Besitze von Waffen aller Art ist, oder sich solche durch die italienische Wehrmacht beschafft hat, hat diese unverzüglich auf der Stadtkommandantur

Tomanova ulica Nr. 8.

abzugeben.

2.) Ansammlungen von mehr als 5 (fünf) Personen auf öffentlichen Strassen und Plätzen sind bis auf weiteres verboten.

3.) Versammlungen in geschlossenen Räumen jeglicher Art bedürfen der Genehmigung des Stadtkommandanten.

4.) Das Abhören anderer als deutscher und kroatischer Sender wird mit dem Tode bestraft.

5.) Die Verbreitung von falschen Nachrichten und von Flugzetteln jeder Art, sowie das Beschmieren von Wänden und Bürgersteigen ist verboten.

DER STADTKOMMANDANT.

SLOVENI!

Il Capo del Grande Reich germanico costretto dal vergognoso tradimento della Real Casa italiana e del Maresciallo Badoglio, ha dato ordine alle forze germaniche di prendere la vostra patria sotto la sua forte egida per la difesa dell'Europa e per la sicurezza del Reich.

Indirizzo a voi tutti l'appello di mantenere l'ordine e la tranquillità e di non abbandonare i vostri posti di lavoro.

A nessuno succederà nulla di male se si sottoporrà agli ordini necessari.

Ognuno deve restare al proprio posto di lavoro.

I mezzi di trasporto pubblici continuano a funzionare.

Ogni attività prosegue.

Permane da vigore il divieto di circolare dalle ore 20 alle 6.

Permane il divieto della circolazione in bicicletta.

Le disposizioni relative alla protezione antiaerea devono essere rigorosamente osservate.

Il saccheggio viene punito con la morte.

Gli organi di sicurezza sono responsabili dell'ordine e della tranquilità.

Seguite dunque gli ordini dei rappresentanti della forza militare in servizio.

In tal modo servite nel modo migliore in vostra patria e vi preserverete dai mali.

Lubiana 10 settembre 1943.

Il Comandante delle Truppe Germaniche:

GENERALE RAAPKE m. p.

* * *

Ordinanza aggiuntiva del Comandante della città

1) Chi è ancora in possesso di armi d'ogni genere o se le è procurate attraverso le FF. AA. italiane deve consegnarle immediatamente al comando di città in

Via Tomanova No. 8.

2) Assembramenti di più di cinque persone sulle pubbliche strade e sulle piazze sono proibiti fino a nuove disposizioni.

3) Riunioni in locali chiusi di qualsiasi natura sono sottoposte all'approvazione del Comandante di città.

4) L'audizione di trasmissioni diverse da quelle tedesche e croate sono punite con la morte.

5) E' proibita la diffusione di false notizie, di volantini di ogni genere come pure l'imbrattare delle pareti e dei marciapiedi.

IL COMANDANTE DELLA CITTÀ

Führer nemškemu narodu

„Zaradi tega sem po svoji dolžnosti odredil vse ukrepe, ki so mogli biti storjeni, da bi se Nemčija obvarovala pred usodo, kakršno so maršal Badoglio in njegovi ljudje pripravili ne le Duceju in italijanskemu narodu, temveč so hoteli v njo pahniti tudi Nemčijo"

Führerjev glavni stan, 10. sept. Führer je imel v petek zvečer iz svojega glavnega stana na nemški narod naslednji nagovor, ki so ga prenašale vse oddajne postaje:

Oproščen težkega bremena že dolgo nas težečega pričakovanja smatram, da je prišel sedaj trenutek, ko zopet lahko govorim nemškemu narodu, ne da bi se moral pred seboj ali pred javnostjo zatekati k lažem. Zlom Italije, ki je nastopil, se je mogel že davno pričakovati, ne zaradi manjkanja primernih italijanskih možnosti za uspešnejšo obrambo ali zaradi izostanka potrebne nemške pomoči, temveč zaradi odpovedi ali bolje zaradi pomanjkanja volje onih elementov, ki so sedaj za zaključek svoje načrtne sabotaže povzročili kapitulacijo. Kajti samo to, za čimer so ti možje že leta stremeli, je bilo sedaj izvršeno: prehod italijanskega državnega vodstva od z Italijo zvezanega Reicha k skupnemu sovražniku.

Ko sta Anglija in Francija v septembru l. 1939. napovedali Nemčiji vojno, bi bila Italija na osnovi pogodb prisiljena, da se takoj solidarizira z Nemčijo. Ta solidarnost pri tem ni temeljila samo na določbah pogodbe, temveč tudi na usodi, ki so jo sovražniki za bodočnost namenili tako Nemčiji kakor Italiji.

Mussolinijeva volja

Znano je, da je bil Mussolini trdno odločen odrediti v Italiji — v skladu s pogodbami — takojšnjo mobilizacijo. Iste sile, ki so sedaj povzročile kapitulacijo, so uspele v avgustu 1939, da so preprečile vstop Italije v vojno. Kot vodja nemškega naroda sem moral imeti razumevanje za te izredne notranje težkoče Duceja. Zaradi tega nisem niti takrat, niti kasneje silil Italije k izpolnitvi zavezniških dolžnosti. Nasprotno, pustil sem italijanski vladi proste roke, da sploh ne vstopi v vojno, ako pa vstopi, da stori to v trenutku, ki je njej ugoden in ki ga je lahko popolnoma svobodno določila. V juniju 1940 se je Mussoliniju posrečilo ustvariti notranje pogoje za pristop Italije ob stran Reicha.

Borba na Poljskem je bila v tem času prav tako že odločena, kakor ona na Norveškem in ona proti Franciji in proti z njo zvezanim angleškim armadam na celini. Kljub temu sem moral biti Duceju hvaležen za njegov pristop, o katerem mi je bilo znano, da je bil izveden kljub izrednim težkočam v notranjosti, ne proti italijanskemu narodu, temveč samo proti gotovim krogom. Od tega časa sta stali Nemčija in Italija skupno v borbi; na mnogih bojiščih se je skupno prelivala kri; ni bilo sekunde, da bi z Ducejem dvomila, da bo izid te borbe odločilen za biti in nebiti naših narodov. **Zaradi tega je Nemčija, ki je bila sama v najtežjem boju, pomagala svojemu zavezniku do skrajnih mej možnosti.**

Delo maršala Rommela

Mnoge ponudbe za našo podporo so vojaški oblastniki Italije takoj od začetka naprej **ali sploh odklanjali, ali jih sprejemali pod pogoji, ki so bili neizpolnjivi.** Ob primernem času bodo javnosti podane osnove, s katerih bo razvidno, kaj vse je Nemčija v skupni usodni borbi prispevala za svojega zaveznika in bila pripravljena prispevati tudi dalje. Nemški vojak sam pa je tudi na teh skupnih bojiščih pokazal zadržanje, ki ga povsod odlikuje, kajti **brez njegovega posega bi bila severna Afrika izgubljena za Italijo že v zimi 1940/41. Ime maršala Rommela je za večne čase združeno s tem nemškim delom.** Ko se je spomladi 1941 Nemčija odločila Italiji pomagati na Balkanu, tega ni storila, da bi izvedla kake lastne namere, temveč le, da bi priskočila na pomoč zavezniku in odstranila nevarnost, ki je bila sprožena po njegovem postopanju in ki je naravno ogražala tudi Nemčijo. Nemčija je doprinesla te žrtve skoro v istem trenutku, ko je imela zaradi vsako uro pričakovanega boljševiškega velikega napada proti vsej Evropi več ko dovolj lastnih skrbi. Kri številnih rojakov je zapečatila zavezniško zvestobo nemškega naroda.

Nemški Reich in jaz kot njegov vodja pa smo mogli tako postopati samo v zavesti dejstva, da je stal na čelu italijanskega naroda eden najpomembnejših mož, ki jih je rodila novejša doba, **največji sin italijanske zemlje po propadu antičnega sveta.** Njegova brezpogojna zvestoba je dajala skupni zvezi pogoj za uspešen obstanek. Njegovo odstranitev, prizadejane mu nečastne žalitve bodo bodoče generacije italijanskega naroda občutile kot največjo sramoto.

Zadnji trenutek, ki je sprožil že davno sklenjeni državni udar, je bila Ducejeva zahteva po razširjenih pooblastilih za uspešno vodstvo vojne. Najstrožji ukrepi proti odkritim in skritim saboterjem vojevanja, proti nazadnjaškim sovražnikom socialne pravičnosti in s tem odporne sile italijanske narodne skupnosti, naj bi služili temu cilju. **Mussolini je hotel še v zadnji minuti izločiti zahrbtne sovražnike italijanskega naroda v borbi za biti ali nebiti, da bi zagotovil bodočnost Italije.** Razumliva je bolest, ki sem jo občutil

Nadaljevanje na 2. strani

Mussolini osvobojen

Posrečen udar nemških padalcev in pripadnikov oboroženih oddelkov SS — V Novorosijsku uničeni nadaljnji deli izkrcanega sovražnika — Uspešni nemški napadi pri Salernu — Težke sovražnikove ladijske izgube

Iz Führerjevega glavnega stana, 13. septembra. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja naslednje poročilo:

V Novorosijsku so oddelki vojske in mornarice v osredotočenem napadu uničili nadaljnje oddelke izkrcanih sovražnih čet. Sovjeti so imeli velike izgube. Zajetih je bilo več sto ujetnikov.

Na južnem in srednjem odseku vzhodne fronte se nadaljujejo ogorčeni boji. V protinapadih so bili na številnih krajih prehodni uspehi Sovjetov izpodbiti.

Na področju Salerna se v severnem odseku nadaljujejo lastni napadi in je bil sovražnik po ogorčeni obrambi vržen nazaj na mesto in obalni pas. Južnovzhodno od Salerna je poskušal sovražnik razširiti svoje mostišče in prodreti višinske postojanke vzhodno od obalne nižine. Boji so še v teku. Pri tem je tankovska divizija do 11. septembra ujela 26 oficirjev in 1400 mož sovražnih čet, uničila pa 58 po večini težkih tankov ter zaplenila številno težko in lahko orožje. Nemška bojna in borbena letala so v luki Salerna potopila dve veliki trgovski ladji in eno torpedovko, poškodevala pa več vojnih in trgovskih ladij, deloma hudo, in dosegla bojne zadetke sredi izkrcavanja. Brzi čolni so potopili 10 tisočtonsko prevozno ladjo za čete.

Na morskem področju Korzike in Elbe so hitra nemška bojna letala potopila sovražni rušilec. Spremljevalne enote nemškega konvoja so potopile tri italijanske brze čolne, ki so poskušali napasti nemški konvoj.

Razorožitev italijanske Badoglieve vojske je v bistvu končana. Število razoroženih vojakov presega že pol milijona mož. V Italiji, v južni Franciji in na Balkanu je v zadnjih dneh vedno več oddelkov italijanske vojske, zlasti pa odreda fašistične milice, izrazilo svojo pripravljenost, da nadaljujejo borbo na strani Nemčije. Ti oddelki se deloma že uporabljajo za varnostno službo. Pri tem so skupno z nemškimi četami zavrnili v severno vzhodni Italiji napade uporniških tolp.

Vsa vzhodna obala Jadranskega morja z vojno luko Puljem je sedaj v nemški posesti. Tudi na odseku Mentone—Genova so nemške čete na obali Ligurskega morja.

Potem ko je bil že pred dnevi kljub močnemu odporu Badoglievih čet zavzet predor pod Monte Cenisom v zanosnem napadu, so nemške čete dne 11. septembra zasedle tudi prelaz in gostinec Malega Sv. Bernarda.

Kakor je bilo objavljeno že s posebnim poročilom, so nemški padalci ter pripadniki varnostne službe in SS oddelkov izvršili udar za osvoboditev Mussolinija, ki so ga imeli ujetega Badoglievi pristaši. Udar je uspel. Duce je na svobodi. Od Badoglieve vlade sklenjena izročitev Anglo-Američanom je s tem preprečena.

Kako je bil osvobojen Duce

Berlin, 13. sept. O okoliščinah, pod katerimi je bil osvobojen Duce, objavlja DNB poročilo, iz katerega posnemamo:

Podjetje, ki je končalo s tako senzacionalnim uspehom, so v najtežjih okoliščinah pripravili in izvršili pripadniki varnostne službe SS in padalskih oddelkov. Badoglieva vlada si je prizadevala, da bi ostalo bivališče Duceja v najstrožji tajnosti. V stremljenju, da zabriše vsako sled za Ducejem, je bilo njegovo bivališče od 25. julija večkrat spremenjeno, v zadnjem času pa so ga menjali vsaka dva dni. Skrivali so ga na vojnih ladjah in na raznih otokih ter pritegnili za stražo večje vojaške oddelke. Neposredno stražo je tvoril oddelek karabinjerjev, ki so imeli nalog, da morajo Duceja v primeru poskusa za osvoboditev takoj umoriti.

Potrebna so bila skrbna poizvedovanja, da se je ugotovilo Ducejevo bivališče in šele zadnje dni je bila najdena zanesljiva sled. Ugotovilo se je, da so Duceja spravili v docela nedostopen gorski masiv in ga držali tam ujetega v najbolj sramotnih okoliščinah. Podjetje za njegovo osvoboditev je vodil neki Hauptsturmführer, po rodu iz Vzhodne marke.

Führer je podelil udeležencem tega uspešnega udara visoka odlikovanja. Dasi je imela straža od Badoglia strogo povelje, naj Duceja v primeru poskusa osvoboditve takoj umori, Duce ni bil ranjen. Duce je takoj po svoji osvoboditvi telefonično govoril s Führerjem. Nato se je podal k svoji rodbini, ki jo je posebni oddelek pripadnikov stražne službe SS prav tako rešil iz internacije.

Nezlomljena nemška borbena sila v Italiji

Berlin, 14. sept. Angleški listi v svojih poročilih o položaju v Italiji opozarjajo na nezlomljeno nemško borbeno silo v Italiji. Govornik angloameriškega glavnega stana v Severni Afriki je naglasil, da je Nemčija prisilila Zedinjene države, da zelo drago plačujejo vsako svoje prodiranje na italijanskih tleh. »Exchange Telegraph« poroča o borbah pri Salernu. Angleži in Američani so naleteli na zelo hud nemški odpor. Borbe se vodijo s tako ogorčenostjo, da spominjajo na borbe na vzhodnem bojišču.

Oklopnica ‚Roma' potopljena

Berlin, 13. ept. V vojnem poročilu z dne 15. t. m. je omenjen tudi napad nemških letalskih oddelkov na skupino italijanskega vojnega brodovja. Bojna ladja, ki je bila pri tem potopljena, je 35.000tonska oklopnica »Roma«, ki je bila splovljena v morje leta 1940. To je bila najnovejša bojna ladja italijanske vojne mornarice. Njena brzina je znašala 30 milj na uro in je bila ena najmodernejših oklopnic na svetu.

V Nemčiji bivajoči Italijani so zvesti Duceju

Berlin, 14. sept. Iz vseh delov Nemčije neprestano prihajajo vesti, da se Italijani, ki bivajo v Nemčiji, izjavljajo za Duceja in za fašistično nacionalno vlado. »New York Herald Tribune« piše, da so se izkazali računi Anglije in Amerike glede Italije za docela pogrešne. Angleški general Montgomery je priznal, da ni uspela niti osvoboditev angleških in ameriških ujetnikov, ki so razmeščeni po večini v Severni Italiji.

Berlin, 14. sept. V nedeljo je bila v Berlinu obnovljena organizacija borbenih fašijev, ki bo nadaljevala delo in borbo v duhu Ducejevih načel.

Obnova borbenih fašijev v Rumuniji

Bukarešta, 14. sept. V rumunski prestolnici je bila včeraj svečano obnovljena organizacija borbenih fašijev. V rumunski prestolnici bivajoči fašisti so ponovno svečano potrdili svojo zvestobo Duceju in se izjavili za nadaljevanje borbe skupno z nemškim narodom.

Nemške čete zasedle Rim

Iz Führerjevega glavnega stana, 10. sept. Vrhovno poveljništvo oborožene sile objavljalja naslednje:

Izdajalska Badoglijeva vlada je v zadnjih tednih za pripravo svojega odpada zbrala okoli Rima močne vojaške sile. Mesto samo je postavila v obrambni položaj proti izven Rima stoječim nemškim četam. Kot utemeljitev je navedla nevarnost sovražnega izkrcanja zapadno od Rima.

Po kapitulaciji Italije dne 8. septmebra zvečer so se za Rim razvili boji med nemškimi in italjanskimi četami. Nemški vrhovni poveljnik južne vojske maršal Kesselring je pritegnil ojačenja, uvedel napad na Rim in stavil poveljniku ultimat.

Pod tem pritiskom je italijanski poveljnik v Rimu v okrožju 50 km kapituliral. Razorožitev italijanskih čet je v teku. Združenje z nemško armado v prostoru Neaplja in Salerma je vzpostavljeno. Varstvo Vatikanskega mesta bo prevzela nemška oborožena sila.

V gornji Italiji je maršal Rommel z divizijami svoje bojne skupine po kratki, toda od naših čet zelo ogorčeno vojevani borbi prisilil italijanske oddelke k kapitulaciji. Ceste in železnice, ki vodijo s Kesellinga in Tirolskega v severno Italijo so neprekinjene v naših rokah. Ligurska obala od Genova in Spezio je bila zasedena. Dolina Adiže in mesta na področju Bologne, Verone in Cremone so bile očiščene. Trieste je bil po kratki borbi zavzet. Nad 90.000 Italijanov je bilo samo tam razorženih

V južni Franciji je IV. italijanska armada brez incidentov izročila svoje orožje četam maršala v. Rundstetta. Francoska obala od Toulona do Mentona je od nas zasedena.

Na Balkanu se je glavnina italijanskih poveljnikov z razumevanjem podredila zahtevam nemškega vrhovnega poveljništva maršala v. Welchsa. Divizije italijanske vzhodne skupine v Tirani in XI. italijanske armade v Atenah so večinoma že položile orožje. V Egejskem morju se nahajoče italijanske vojne in trgovske ladje so bile prevzete od nemške vojne mornarice. Doslej italijanska letališča in najvažnejša pristanišča na Jadranu so zasedena. Samo v povsem osamljenih primerih so še boji v teku. Množijo se primeri, da se italijanski oddelki povsod pridružijo nemški vojski, da bi nadaljevali vojno.

S tem je izdaja, kakršne v zgodovini ni zlepa najti večje in zavratnejše, padla na izdajalce samo. Italijanska oborožena sila ne obstoji več, kar pa bo obstojalo večno, je zaničevanje sveta za izdajalce.

Führer nemškemu narodu

(Nadaljevanje s prve strani)

osebno spričo v zgodovini edinstvene krivice, storjene temu možu, in nevrednega ravnanja, katero je pahnilo na raven običajnega zlikovca njega, ki je preko 20 let živel samo skrbi za svoj narod.

Bil sem in sem srečen, da smem tega velikega in zvestega moža imenovati svojega prijatelja. Nikdar nisem bil vajen spreminjati svoje prepričanje od primera do primera, ali pa ga zatajiti. Mnenja sem, da je kljub raznim nasprotnim naziranjem tudi v življenju narodov, prav tako kakor med posamezniki, zvestoba nenadomestljiva vrednota, brez katere bi se človeška družba zamajala in bi se morale prej ali slej zrušiti njene organizacije. Kljub temu so tudi po tem sramotnem dogodku nemške čete na Siciliji, nemški letalci, možje s podmornic, brzin čolnov, transportnih ladij vseh vrst i. t. d. na kopnem, v zraku in na morju storili svojo dolžnost v najvišji meri. **Iz razlogov taktične smotrnosti lahko sovražnik to zamolči, zanamci pa bodo enkrat ugotovili, da so bile po tem času z izjemo nekaterih vrlih italijanskih oddelkov samo nemške čete one, ki so s svojo krvjo branile ne le Nemški Reich, temveč tudi italijansko zemljo.**

Sramoten prelom zavezništva

Italijansko državno vodstvo lahko opravičuje s kakršnimi koli razlogi svoj sklep, prelomiti zavezništvo in se izločiti z vojne, s tem pa napraviti Italijo še ten: bolj za bojišče.. Lahko slika to kot nujnost, **nikdar pa ne bo moglo najti opravičila za dejstvo, da se je to zgodilo, ne da bi zaveznika poprej vsaj obvestili.**

A ne samo to. Isti dan, ko je maršal Badoglio podpisal pogodbo o premirju, je povabil k sebi nemškega odpravnika poslov v Rimu in mu zagotovil, da on, neki maršal Badoglio, Nemčije ne bo nikdar izdal, da mu mora zaupati in da bo z dejanji pokazal, da je vreden tega zaupanja, zlasti pa, da Italija ne namerava nikdar kapitulirati. Še na dan kapitulacije same je poklical kralj nemškega odpravnika poslov in mu prav tako izrecno zatrdil, da Italija ne bo nikdar kapitulirala, temveč da je odločena zvesto stati ob naši strani, zvezana z Nemčijo na življenje in smrt. Da, še eno uro po razglasitvi izdaje, je izjavil italijanski generalštabni šef Roata našemu vojaškemu pooblaščencu, da je ta vest grda laž in angleška propagandna raca. V istem času je zagotavljal zastopnik italijanskega zunanjega ministrstva, da je ta vest le tipična britanska prevara, ki jo mora razkrinkati. 15 minut kasneje je moral priznati, da je zadeva seveda točna in da je Italija res izstopila iz vojne.

V očeh demokratskih vojnih hujskačev in v očeh današnjih italijanskih vladnih mož je morda ta postopek sijajen primer taktično spretne državniške umetnosti. Zgodovina bo nekdaj sodila drugače in pokolenja Italije se bodo sramovala, da je bila ta taktika uporabljena proti zaveznikemu prijatelju, ki je s krvjo in žrtvami vseh vrst izpolnil svojo dolžnost bolj kakor samo po črkah pogodbe.

Rojaki! Že dve leti sem imel priliko opazovati naraščajoči vpliv teh tudi napram socialnim nalogam Italije odklonilno nastrojenih reakcionarjev in Nemcem sovražnih krogov; po zrušitvi Duceja zato ni bil mogoč noben dvom o pravem namenu spremembe režima.

Zaradi tega sem po svoji dolžnosti odredil vse ukrepe, ki so mogli biti storjeni, da bi se Nemčija obvarovala pred usodo, kakršno so maršal Badoglio in njegovi ljudje pripravili ne le Duceju in italijanskemu narodu, temveč so hoteli v njo pahniti tudi Nemčijo.

Interesi narodnega vojevanja nemškega naroda so za nas prav tako sveti kakor obvezujoči. Mi vsi vemo, da bo v tej neusmiljeni borbi po željah naših sovražnikov premaganec uničen, dočim bodo ostale možnosti življenja samo zmagovalcu. Mi bomo zato s trdno odločnostjo v velikem in malem vedno posegali po ukrepih, ki bodo porušili nade naših nasprotnikov. Pa tudi mnogi čast ljubeči Italijani so se sedaj še prav celo izjavili za nerazdružno povezane s sedanjim bojem obeh narodov.

Izpadek Italije pomeni vojaško le malo, kajti borbo v vsej deželi so že nekaj mesecev nosile in vzdrževale v prvi vrsti nemške čete. **To borbo bomo sedaj nadaljevali oproščeni vseh obtežujočih ovir.**

„Vse razloge imamo, da zaupamo v sebe!“

Otročji je poskus mednarodnega plutokratskega komplota zlomiti nemški odpor kakor v Italiji. Oni zamenjujejo v tem primeru nemški narod z nekim drugim. Upanje, da bodo našli med njim izdajalca, kakor v Italiji, počiva na popolnem nepoznavanju bistva narodno socialistične države. Njihova vera, da bodo tudi v Nemčiji mogli pripraviti kak 25. julij, počiva na temeljni zmoti, v kateri se nahajajo tako glede mojega osebnega položaja, kakor tudi glede zadržanja mojih političnih soborcev, mojih maršalov, admiralov in generalov. Bolj ko kdaj do zdaj se kaže ob tem naklepu vprav nemško vodstvo kot fanatično sklenjena skupnost. Vsaka stiska nas bo le še okrepila v naši odločnosti. Zasebno življenje je pri tem za mene itak že davno prenehalo. Jaz delam v spoznanju in v zavesti dolžnosti, da bi s svojim prispevkom zagotovil življenje mojega naroda za bodoča pokolenja. Da imam pravico brezpogojno verovati v ta uspeh, ni utemeljeno samo v moji lastni življenjski poti, temveč v dvigu in razvoju našega naroda.

Leta 1939 smo morali sami in osamljeni sprejeti vojne napovedi svojih nasprotnikov. Ravnali smo se po naukih Clausewitza, da je junaški odpor v vsakih okoliščinah boljši od bojazljive predaje. Zato sem tudi že 1. septembra 1939. v državnem zboru izjavil, **da ne bosta mogla ukloniti nemškega naroda niti čas, niti sila orožja.** Od takrat je bil v prvi vrsti po naši lastni moči, sovražnik potisnjen deloma več ko 1000 km stran od nemške meje. Samo po zračni poti more terorizirati nemško domovino. **Toda tudi tukaj so v teku tehnični in organizatorični ukrepi, da bodo ne le njegovi teroristični napadi dokončno zlomljeni, temveč povrnjeni z drugimi in bolj učinkovitimi sredstvi.** Taktične nujnosti nas lahko silijo, da v tej orjaški borbi za usodo tu ali tam, na tej ali oni fronti kaj opustimo ali se umaknemo posebnim ogražanjem. Nikdar pa se ne bo zlomil jekleni obroč, ki ščiti Reich, skovan od nemške domovine in vzdrževan po junaštvu in krvi naših vojakov.

Prav v tem času pričakujem, da bo narod z zagrizeno žilavostjo storil svojo dolžnost na vseh področjih te orjaške borbe. Vse razloge ima, da zaupa v sebe.

Stranka mora biti v tem pogledu za zgled. Domovina sme s ponosom gledati na njena dela, kako so njeni člani vedno na novo opravljali svojo dolžnost s heroičnim žrtvovanjem krvi in pod najtežjimi pogoji. Fronta pa naj se v urah trpljenja pri skoro nadčloveških zahtevah mnogih tednov in mesecev spominja svoje domovine, ki je danes prav tako postala vojujoča se fronta, le da najde tu svojo izpolnitev junaštvo starčkov in dečkov, mater, žen in deklet. Sveta dolžnost vsakega vojaka je zato, da še bolj ko doslej izpričuje najvišjo vztrajnost in stori vse, kar borba zahteva. **Nemški narod še nikdar v zgodovini ni bil z večjo upravičenostjo ponosen na sebe, kakor v tem najsilnejšem spopadu vseh časov. Ob tej volji in ob tem delu se bodo razbili vsi poskusi, pripraviti tudi Nemčiji usodo zasužnjenega naroda.** Naj se zaveda vsak Nemec, kjer koli stoji, da zavisi od njegovega nastopa in njegove požrtvovalnosti obstanek našega naroda, usoda in bodočnost novih generacij.

Zaradi tega se nemškemu ljudstvu, možem, ženam v domovini, vojakom na fronti, z besedami niti ne morem zahvaliti za to, kar store, kar voljno prenašajo in potrpežljivo vzdrže. To zahvalo bodo izrekla bodoča pokolenja, ki bodo spoznala, da je njihovo svobodno in socialno zagotovljeno življenje sad žrtev našega časa. Jaz sam sem neizmerno ponosen, da smem biti vodja tega naroda in sem bogu hvaležen za vsako uro, ki mi jo podari, da morem s svojim delom uspešno voditi najsilnejšo borbo naše zgodovine.

Ukrepi za zaščito nemških interesov spričo dogodka v Italiji so zelo trdi. **V kolikor se nanašajo na Italijo, potekajo že sedaj načrtno in uspešno. Primer izdaje Jugoslavije nam je že poprej dal zdravilno in dragoceno spoznanje. Usoda Italije same pa naj bo za vse tudi nauk, da moramo tudi v urah največje sile in najbolj grenke stiske stati zvesti zapovedi narodne časti, ostati zvesti zaveznikom in z vernim srcem izpolnjevati, kar narekuje dolžnost. Narodu, ki prestane te preizkušnje pred Previdnostjo, bo naklonil na koncu Vsemogočni kot plačilo lovorjev venec zmage in s tem nagrado življenja.**

To pa mora biti in bo tudi v vsakem primeru Nemčija.

Nemško vojno poročilo v nedeljo:

Močni sovjetski napadi razbiti

Uspešni protinapadi pehotnih in oklopnih oddelkov — Boji na področju Salerna in v Kalabriji

Iz Führerjevega glavnega stana, 12. sept. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V Novorosijsku je bil v zapadnem delu pristanišča izkrcan sovražnik po ogorčenih borbah uničen. V vzhodnem delu trajajo borbe še dalje. Na ostali fronti kubanskega predmostja so bili sovražnikovi napadi brez uspeha.

V južnem odseku vzhodne fronte med Azovskim morjem in Desno so bili razbiti številni močni napadi Sovjetov v hudih borbah. Na več mestih so lastni pehotni in oklopni odddelki vrgli sovražnika v uspešnih protinapadih nazaj.

V srednjem odseku fronte so bili močni krajevni napadi zavrnjeni ter konjeniški in tankovski oddelki, ki so prodrli, odrezani od svojih zvez.

V severnem odseku je dan v splošnem potekel mirno.

Na področju Salerna traja bitka z izkrcanimi sovražnimi silami dalje. Letalstvo je z močnimi oddelki obstreljevalo an leško-ameriško izkrcevalno brodovje. Bojna letala so potopila eno križarko in dve prevozni ladji, ter dosegla bombne zadetke na nadaljnji bojni ladji ter 18 trgovskih ladjah.

Baterije protiletalskega polka št. 57 so potopile v noči na 9. septembra sovražno križarko, en rušilec, dalje prevozno ladjo, ki je bila do vrha naložena s četami in materialom, ter 8 izkrcevalnih čolnov. Nadaljnja velika prevozna ladja je bila zažgana.

Iz Kalabrije proti severu predirajočim sovražnim silam nudijo naše zaščitnice odločen odpor. Drzni protisunki ter razstrelitve in miniranje ozemlja povzročajo, da sovražnik samo počasi pridobiva na ozemlju. Pri Tarentu izkrcane sovražne sile so zadele na hud odpor nemških zaščitnih oddelkov.

Pri nočnih borbah v Rokavskem prelivu so zaščitne pomorske enote potopile dva angleška brza čolna, nadaljnega pa zažgale.

Nad obalnim področjem zasedenega zapadnega ozemlja in nad Atlantikom je bilo včeraj uničenih šest sovražnih letal.

Preizkusi novih, uvoženih vrst pšenice

Kmetijska poskusna in kontrolna postaja v Ljubljani je lansko in letošnjo zimo preizkušala razne vrste italijanske pšenice

Ljubljana, 11 septembra.

V zadnjih dveh letih so prišla na naš trg razna semena, za katere ni bilo mogoče napovedati, kako se bodo obnesla v našem podnebju. Ker so bili stiki z dosedanjimi dobavitelji prekinjeni ali pa, ker ti niso imeli več blaga za izvoz v inozemstvo, smo bili navezani na seme, ki ga je pač bilo mogoče dobiti.

Tako so lani in letos posejali v pokrajini večje površine z nekaterimi vrstami italijanske ozimne pšenice. Poskus je bil tvegan Treba bi bilo prej te vrste preizkusiti, saj ni bilo mogoče vedeti, ali morda ne bodo popolnoma odpovedale. Ker je vprašanje pridelovanja pšenice v naših krajih za prehrano največje važnosti in nam torej ne more biti s stališča splošnosti vseeno, kakšno pšenično seme bo posejal naš kmet, je Kmetijska poskusna in kontrolna postaja v Ljubljani lani in letos organizirala poskuse z raznimi vrstami italijanskih selekcioniranih ozimnih pšenic. O delnih izidih teh poskusov poroča sedaj v najnovejši številki »Kmetolvalca« inž. J. Zaplotnik.

Poskuse so delali l. 1941—1942 na Bokalcah s 26 vrstami, na gospodinjski šoli na Mali Loki pa s 16 vrstami. Končni podatki so na razpolago samo z Male Loke. Minulo zimo so poskuse raztegnili še na kmetijsko šolo na Grmu. Povsod so posejali po 22 vrst. Dokončni podatki so zbrani zaenkrat samo z Bokalc.

Zanimivo je vedeti, kako so delali. Prvo leto so vsako vrsto posejali po enkrat, lani pa po dvakrat. Vsaka parcela, posejana z eno vrsto, je merila po 50 m². Setev je bila ročna, v vrste, ki so bile po 20 cm narazen. Na vsak ha je prišlo približno 200 kg semena.

Za presojo uspehov so važne tudi klimatične posebnosti obeh minulih zim. Prva (1941—1942) je bila zelo mrzla, dolgotrajna, z mnogo snega. Za preizkuse je bila zelo primerna. Letošnja zima pa je bila zelo mila, brez snega in mraza.

Preizkusi na Mali Loki so l. 1941—42 dali naslednje uspehe: vrsta avgusta je dala na ha 2590 kg slame in 1854 kg zrnja, vrsta camelio 4575 kg slame in 1848 kg zrnja, vrsta catria 4160 kg slame in 2252 kilogramov zrnja, vrsta vettore 3600 kg slame in 2350 kg zrnja, vrsta terminillo 5105 kg slame in 2148 kg zrnja, vrsta virgilio 4380 kg slame in 2652 kg zrnja, vrsta carlotta 4980 kg slame in 1454 kg zrnja, vrsta com. novaro 2790 kg slame in 1854 kilogramov zrnja, vrsta italo balbo 3685 kg slame in 1926 kg zrnja, vrsta littorio 5100 kilogramov slame in 2156 kg zrnja, vrsta com. bauci 2900 kg slame in 1974 kg zrnja, vrsta ausonia 3000 kg slame in 2636 kg zrnja, vrsta CTP 5000 kg slame in 1862 kg zrnja, vrsta apulia precoce 3165 kg slame in 1834 kg zrnja, vrsta roma 3000 kg slame in 1412 kg zrnja in vrsta tiriamo diritto 3960 kg slame in 1562 kg zrnja.

Letošnji pridelek na Bokalcah je pri vseh vrstah izdatno boljši (prva številka pomeni slamo v kg, druga pšenico): **augusta 4655—2245, catria 4490—2757, vettore 4305—2645, terminillo 5695—2455, virgilio 4955—2794, carlotta 5380—2620, roma 4175—2324.** Novo preizkušene vrste so dale tele pridelke: mentana 3620—2529, quaderna 3940—2109, riale 3670—1928, impero I 4080—2470, rieti 11 4585—2413, gentil rosso 202 4820—2579, s. luca 3375—1824, vrsta 220 2975—2224, autarchia 4045—2254 tevere 3280—2120, inalettabile 96 4585—2463, s. michele 4030—2218, vrsta 210 4385—2065 in baionette 5520—2330.

Samo za 7 vrst so podatki iz obeh let. Te so augusta, catria, vettore, terminillo, virgilio, carlotta in roma. Letos so vse dale dober pridelek, lani pa predvsem štiri. Največja razlika med lani in letos je pri vrsti carlotta, ki je bila lani med preizkušanimi vrstami po količini pridelka med najslabšimi, letos pa je med najboljšimi. Ker ne prenese zime, ni za naše kraje. Enako je z vrsto roma. Podpovprečna vrsta je tudi augusta.

Pozornost pa zaslužijo vrste virgilio, catria in vettore. So zelo rodovitne, s krepko srednje dolgo slamo in gostim, polnim klasjem. Vse tri so golice. Edina napaka je, da se rade osipajo. Četrta vrsta terminillo je tudi dobra, vendar rada polega. Je osinka z dolgim klasjem in lepim zrnjem.

Rezultati glede drugih vrst še niso zanesljivi, ker letošnja zima ni bila posebno primerna za preskus odpornosti proti mrazu. Potrebni bodo še nadaljnji preskusi.

SPORTNI PREGLED

— **Dunaj—Berlin 2 : 1 (0 : 1).** V nedeljo je bila na Dunaju medmestna reprezentančna tekma med enajstoricama Dunaja in Berlina. Bilo je to že 35. srečanje. Tekmo je gledalo okoli 60.000 gledalcev. Berlinsko moštvo je bilo v prvem polčasu v premoči in je doseglo vodilni zgoditek. V drugem polčasu so Dunajčani izenačili in nato zabili še zmagoviti zgoditek. Tekma se je končala 2 : 1 (0 : 1).

— **Gostovanje dunajskega Rapida v Mariboru.** V soboto in nedeljo je gostoval v Mariboru dunajski Rapid. V soboto je nastopil proti železničarskemu moštvu in zmagal 7 : 1 (4 : 1). V nedeljo je bil nasprotnik Dunajčanov mariborski Rapid, ki je tudi moral kloniti. Istega dne so železničarji igrali s Villacher SV. Tudi to tekmo so izgubili 4 : 3 (3 : 0).

— **Trboveljčani se uveljavljajo še naprej.** V nedeljo so igrali zadnjo kvalifikacijsko tekmo v Mürzzuschlagu. Premagali so tamošnji sportni klub 4 : 1 (3 : 1). Tekmi je prisostvovalo 1000 gledalcev.

— **Visoka zmaga Celjanov.** V Celju so v nedeljo gostovali nogometaši iz Gradca, in sicer moštvo BSG Treiber. Celjani niso imeli z njimi težav. Odpravili so jih 17 : 0 (7 : 0).

— **Visoka zmaga Haška nad dunajskim Sportklubom.** Dunajski Sportklub, ki je nastopil v Zagrebu v okviru Haškove proslave, je igral tudi proti Hašku. Haškovci so ga odpravili s 7 : 1 (2 : 0).

— **Poraz slovaškega nogometnega prvaka.** Že v prvem kolu novega slovaškega nogometnega prvenstva je prišlo do presenečenja. Letošnji prvak Armadna XI je izgubil tekmo z Bistrico 1:2. Bratislava je premagala Trnavo 4:1.

— **Nastop Slovakov v Turčiji.** Turška nogometna zveza je povabila slovaško reprezentanco, da bi odigrala štiri tekme v Turčiji: dve v Carigradu, dve pa v Ankari. Slovaki so povabilo sprejeli. Tekme bodo v septembru.

Naši kraji in ljudje v „Novicah“

Smrt Marka Lipolda — 109 let star mož na Kranjskim Oginj na Krajnskim — Slomšek v Celji

V Novicah št. 2 leta 1847 beremo:

V Mozirji (Prassberg) je bilo 29. Grudna p. l. opravilo v dolg spomin temu kraju; bil je pogreb Marka Lipolda, Mozirskega teržana in svobodnika (Freisass), podružniškega odbornika c. kr. štajerske kmetijske družbe i. t. d. Njegova vrednost je bila tako občno spoznana, de se je k njegovemu pogrebu toliko ljudi steklo, ko ob zapovedanih praznikih k božji službi. Razen dveh duhovnov iz njegove narbližnjiši žlahte, se jih je še dvanajst zbralo, cerkvene obhajila opravit in ga spodobno k grobu spremit. Lipoldova hiša je že od nekdaj učenosti in izobraženju vdana. Dva brata rajniga sta duhovna, oba slovita fajmoštra g. Franc in gosp. Jožef znani pevic in pesnik.«

V Novicah št. 11 istega leta pod naslovom »109 let star mož na Kranjskim«:

Gosp. Maksimilijan Himmer, k. k. komisijski zdravnik v Kranjski gori so nam tole za Novice na znanje dali: 3. Grudna lanjskiga leta je na Koroški Beli na Gorenskim umerl Jožef Kenda, 109 let star mož, ki je pod 6. cesarji in 10 papeži živel. Rojen je bil v Bolcu v letu 1737, in odrašen je v vojaški stan stopil. V tem stanu je avstrijskim cesarjem veliko let služil in tudi v turški vojski bil. Na Hrovaškim se je bil oženil in več let tam prebival. Pred nekimi leti — že prav star — se je na Hrušico blizo Jesenic preeslil, pozneje pa na Javorniku živel, kjer mu je več let dobrotljiva baron Cojzova rodovina potrebni živež darovala. Clo do zadnje ure je rad okoli hodil, se ravno pokonci deržal, pa tudi ni oslepil in ne oglušil. Pred smertjo ta dan ga je moč zlo zapustila, kar ga je nekoliko ostrašlo, ker ni bil svoje žive dni nikdar bolan. 3. dan Grudna zjutrej so ga mertviga našli na klopi pri peči — njegovi navadni postelji.

V naslednji številki pa poročajo Novice o »Pletenju slamnjekov na Krajnskim«: Nekaj časa, morebiti kakih dvajset let sem, se je pletenje slamnjekov na gorenski strani Krajnskiga zlo razširilo. Popred je bilo to delo le krog Ihana navadno! zdaj pa krog Doba, Berda, Mengša, Komenda in Kamnika sploh vse kito za slamnjeke plete, kar koli ima prazne roke. In tako jih dosti, ki nimajo druziga zaslužka, si za veči potrebo denarja perdobi, ki ni sicer tako obilin, vonder nikokor ni zaničevati. In sicer to slamnato blago ne ostane samo v deželi, temuč gre tudi na ptuje; zlasti ga Tirolci pobirajo, in cele voze terdo vkup naloženiga proč vozijo. Kteri se s to rečjo pečajo, pravijo, de lahko okoli šest deset tavžent goldinarjev po takim blagu v deželo pride, in morebiti še več. Le pridno si Slovenec pomagaj, pošteno kakor veš in znaš.

O »Somnju v Litii na Dolenskim« pa poročajo »Novice« v štev. 14 letnika V: Somenj v Litii, ki je bil pondeljik po sredpostni nedelji, to je 15. Sušca, se je posebno z govejo živino letas obnesel. Bilo je okoli dva tavžent glav samih volov, brez krav in telet. Teški voli so se lahko pa tudi drago prodali, desiravno kupcov ni bilo veliko. Neki Jud, ki mu sploh Možina pravijo, jih je nar več (gotovo za kakih deset tavžent goldinarjev) pokupil. Iz Černopotoške grajšine (Schwarzenbach) je dvajarma nad dražje plačal; dal je za - nju 450 gold. tedej za jarem 225 goldinarjev. Kaj ne, de ni bilo dolgo slišati, de bi se bil na kakim somnji v naših kantonih jarem volov za toliko cenu prodal? — Prešičev je bilo na tem somnji prav malo; en sam Horvat je imel kakih 24 glav belih meršastih prešičkov; vprašavši ga, koliko nar boljšiga ceni, mi je odgovoril, de mi ga da za 8 goldinarjev (forintov). Prodal jih je komej polovico, ker zdaj ljudje reje nimajo, in marsikje med nam izavoljo dragine in korunoviga pomanjkanja že na svoj telesni živež javkajo. — Konj pa celo nič ni bilo; — druge kramarije pa vse polno. Toliko kramarjev, pravijo, de je bilo, de še nikoli toliko ne v Litii; pa vsaki je nekoliko skupil, ker je tudi ljudi od vsih strani iz bližijih in daljnih krajev mnogo bilo; mende zato, ker je lep in jasen dan bil. Neka Ljubljanska kramarca, ki ima večidel le žensko kramo na prodaj, pravi, de je okoli 100 gold. skupila. En platničkar (Slovak) je rekel, de v Litii je še vselej dobro kupčeval, sosebno pa ob tem somnji. Samo neki rešetar, ki je rešeta, žlice, sita in drugo robo prodajal, ni bil s svojo kupčijo zadovoljen, komaj je toliko spečal, kolikor je sproti zapil. Bila je taka stiska na tem somnji, de ni bilo moč okoli 11. do 4. popoldne z vozam ne vun ne notri priti. Vošiti bi si bilo, de bi ob prihodnjim somnji (o sv. Florjanu) živina po tergu ne stala, ampak na gmajni pod hribam, ker se je nadjati, de takrat bo še huji drenj zavolj mnogih ljudi od železne ceste, ki bodo prišli na somen bankovce menjavat. — Litijski oštirji, ki so ta postni somenj prav dobro opravili, se Florjanoviga somnja še bolj vesele.«

Štev. 19 istega leta vsebuje poročilo o požarih na Krajnskim:

V pretečenim mescu je bil na Krajnskim v treh krajih oginj. V Orehku Novomeške komisije se je 6. maliga travna po nemarnosti otrok oginj pričel in pogorelo je več poslopij, le France Pavlič je imel svoje pohištva pri Graški družbi zavarovane. — 15. maliga travna je pogorel v Preloki Krupške komisije Jožefu Bubaču in pa njegovimu sosedu vinski hram; Bubač je bil zavarovan, njegov sosed pa ne. — 23. maliga travna je v Dolenji vasi Planinske komisije pogorela Tomažu Prediču hiša in hlev. Obe poslopji ste bile zavarovane; ročnimu obnašanju gospoda Benedikta Detenita z gasivno brizgalo pa gre hvala, de nista Prudiču tudi pod in kozelc pogorela.«

Na strani 79 istega leta:

(Nova kuracija in šola na Štajerskim). Visokovredin gospod Peter Dajnko, tehant velke Nedlje, dober pastir svojih ovčic, so naravnali, de se bode cerkev sv. Jožefa sezidala na Runči, verhu med sv. Tomažem in velko Nedljo, Šolo so že poprej tu postaviti dali. Kako treba je bilo šole, množina šolarjev kaže, kterih je više od 120.«

Na strani 88 beremo poročilo o Slomškovem prihodu v Celje. Iz omenjenega zanimivega poročila povzemamo:

»Dnevi od 15. do 18. vilikiga travna bodo v Celjskih dogodivščinah med nar imenitnišimi na veke ostali. Milostljivi knez in škof gosp. Anton Martin so se v saboto večer, 15. pretečeniga mesca kmalo po petih od Nove cerkve pridši Celjskimu mesticu približali. Mogočen glas velikih topov je Njih prihod oznanil. Kmalo so vsi zvonovi v Celji in okoli Celja veseli peli. Celo mesto je bilo na nogah, zunaj Celja pri cerkvici sv. Maksimilijana zbrano, serčno ljubljeniga višiga pastirja spodobno sprejeti. Sprejetva je bila ravno tako slovesna kakor serčna; saj so bili od vsih zaželjeni Oče, ki so med svoje ljubljene prišli. Drugi dan, odločen za posvečenje noviga opata gosp. Matija Vodušeka je bil zopet dan svetiga veselja za mnoge in mnoge.«

Paketi za internirance

Italijanski Rdeči križ poroča, da je prevzel pakete v bivšem voj. uradu v Kotnikovi ulici 16 v razdelitev. Odpošiljatelji naj počakajo, da dobe obvestilo, kdaj naj pride vsak po paket. Takrat naj predloži vsak prejeto obvestilo in potrdilo o prevzemu paketa po vojaškem uradu. Ker je paketov veliko število, bo razdelitev trajala dalj časa. Zato so intervencije za izdajo posameznih paketov brez obvestila brezpredmetne.

Pakete iz bolj oddaljenih krajev bo Italijanski RK vrnil svojim poverjeništvom, da jih razdele v svojem področju.

Likvidacija nakazil v markah in dinarjih

Uradno sporočajo, da bo Narodna banka bivše Kralejvine Jugoslavije v likvidaciji poskrbela potom Nacionalnega zavoda za izmenjavo z inozemstvom za likvidacijo nakazil v markah in dinarjih, ki so bila svoječasno izdana na klirinškem računu Nemčija-Jugoslavija in Bolgarija-Jugoslavija, kakor je predvideno v obstoječih pogodbah. Zato so vablieni lastniki omenjene vrste nakazil, da do 25. oktobra 1943 ta nakazila polože pri podružnici Banke d'Italia v Ljubljani, ki bo izdala o prejemu potrdilo.

Iz Hrvatske

— **Visoka bolgarska odlikovanja.** Hrvatski listi priobčujejo seznam hrvatskih častnikov, ki so bili odlikovani po pok. bolgarskem kralju. Med drugim so bili odlikovani z visokim bolgarskim redom šef generalnega štaba general Popič, vrhovni inspektor hrvatske vojske general Stanzer, šef Poglavnikove vojaške pisarne general pl. Perčevič, dalje general Dragolov, polkovniki Dragičevič, Maciedo, Serbič in Ivan Vrkljan ter major Geries.

— **Osem novih generalov.** Poglavnik dr. Pavelič je imenoval osem polkovnikov za generale.

— **Pospeševanje ribolova.** V svrho pospeševanja ribolova v področju Dubrovnika je izdalo hrvatsko ministrstvo narodnega gospodarstva ribarskim zadrugam na razpolago veliko mrežo, s katero je mogoče v ugodnih okoliščinah ujeti istočasno do 5 vagonov rib.

— **Carine prosto skladišče v Zemunu.** V Zemunu se je sestala oni dan komisija, da prouči vprašanje razširjenja carine prostega skladišča. V nji so bili zastopniki finančnega in ministrstva za narodno zdravje ter občinske uprave. Storjeni so bili zelo važni sklepi za trgovino in promet po Donavi.

— **Poslanik Ratkovič pri Poglavniku.** Poglavnik dr. Pavelić je sprejel hrvatskega poslanika v Berlinu prof. Ratkoviča in mu izročil poverilnico.

— **Premije za oddajo poljskih pridelkov.** Ministrstvo narodnega gospodarstva je odredilo, da bodo dobivali kmetje za oddajo poljskih pridelkov državi še posebne premije in sicer 25% pribitka k nakupni ceni. Selekcijonirano semensko žito se plačuje po 80, desinfekcijonirano pa po 120 kun 100 kg.

— **Nadomestna oddaja poljskih pridelkov.** Ministrstvo narodnega gospodarstva je izdalo predpise o nadomestni oddaji poljskih pridelkov za tiste kmetovalce, ki ne pridelujejo sami dovolj žita, da bi izpolnili svoje obveznosti glede obvezne oddaje žita. Ministrstvo je odredilo, da lahko taki kmetje oddajo državi namesto žita druge pridelke, tako krompir, fižol, lečo, proso itd.

— **Dobra vinska letina.** Iz vseh krajev Hrvatske poročajo, da bo letošnja vinska letina zelo dobra.

— **Pomilostitev kaznjencev.** Poglavnik je pomilostil 670 na težke kazni obsojenih kaznjencev iz državne kaznilnice v Lepoglavi in sicer zaradi posebno lepega vedenja.

— **Mošeja v Zemunu.** V Zemunu je bila oni dan svečano otvorjena mošeja in sicer v poslopju dosedanje carinarnice.

— **Podražitev tobaka.** Hrvatska monopolska uprava je zvišala s 1. septembrom cene tobaka za 100%.

— **Sreča zagrebškega mizarja.** V četrtem kolu hrvatske državne loterije je zadel zagrebški mizar Ivan Korman 1,001.500 kun. Za siromašne otroke je dal 10.000 kun. Drugo polovico milijonske premije je zadel neki zagrebški odvetnik.

— **Teden Rdečega križa.** Osrednji urad hrvatskega Rdečega križa je zaključil priprave za proslavo tedna HRK, ki bo prirejen od 3. do 9. oktobra. Proslavili ga bodo vsi odbori. Ves teden bodo zbirali prostovoljne prispevke.

— **Skrbi s tramvajskim prometom v Zagrebu.** Tudi v Zagrebu se promet v mestu naglo razvija. Mesto se hitro širi, število prebivalstva narašča in s tem se večajo tudi skrbi glede javnega prometa. Zagrebški tramvaji vozijo mnogo hitreje, kakor so vozili prej. Že s tem je bil nekoliko zboljšan položaj v pogledu prometa po mestu. Še bolj se bo pa zboljšal, ko dobi cestna železnica več novih tramvajskih motorjev.

— **Bjelovar je dobil svoj list.** V Bjelovaru je izšla 4. t. m. prva številka tednika »Domovina«. List bo izhajal vsak teden na 8 do 10 straneh.

— **Nova tvornica galice.** Glavno ravnateljstvo za poljedelstvo je dovolilo tvrdki Vukosav Tomo v Mostarju izdelovati modro galico.

— **Cene vina naglo padajo.** Po vseh hrvatskih vinorodnih krajih kaže trta zelo dobro in pričakuje se rekordna vinska letina. Ponekod niti najstarejši ljudje ne pomnijo tako dobre letine kakor bo letos. Zato že zdaj naglo padajo cene vina v prodaji na debelo. Pričakuje se tudi znatna pocenitev grozdja in vina v prodaji na drobno.

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Torek, 14. septembra: Povišanje Križa.

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Izgubljeno srce.
Kino Sloga: Muhe moje žene.
Kino Union: Zakon severa.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9, Ramor, Miklošičeva cesta 20, Murmayer, Sv. Petra cesta 78.

DEKLE Z DEŽELE

Služkinja pravi svoji gospodinji: »Gospodu podnajemniku je gotovo soba premajhna, ker je čevlje postavil pred vrata.«

DNEVNE VESTI

Naše naročnike, čitatelje, oglaševalce in sotrudnike obveščamo, da bo »Slovenski Narod« od danes dalje zopet redno izhajal.

*

— **Nemška odlikovanja bolgarskim železničarjem.** 48 bolgarskih železničarjev je prejelo red nemškega orla I. in II. razreda.

— **Iz »Službenega lista«.** »Službeni list za Ljubljansko poprajino« kos 72. z dne 8. septembra 1943. objavlja razglas Vrhovnega poveljnika oboroženih sil z dne 18. avgusta 1943. — Sproženje kazenskega postopka zaradi kaznivih dejanj zoper vojne zakone in običaje in pravila za zadržanje civilnega prebivalstva ob nočnem in dnevnem »letalskem alarmu«.

— **Iz trgovinskega registra.** V trgovinski register je bila vpisana trgovska agentura in komisija z gradbenim materijalom in gradbenimi stroji, lastnik Ivan Machiedo, trgovec v Ljubljani, Ulica 3. maja št. 4.

— **Iz zadružnega registra.** Pri Hranilnici in posojilnici na Vrhniki, zadrugi z neomejenim jamstvom se izbrišeta člana upravnega odbora Burnik Janez in Tešar Janez, vpiše pa član upravnega odbora Jerina Jože ml., posestnik v Blatni Brezovici št. 42.

— **Objava.** Okrajno sodišče v Žužemberku posluje začasno v Novem mestu. Naslov: Okrajno sodišče v Žužemberku, poslujoče začasno v Novem mestu.

— **Nova številka »Kmetovalca«.** Izšla je 7. in 8. številka glasila Kmetijske družbe v Ljubljani »Kmetovalca« z naslednjo zanimivo vsebino: Inž. Lalevič D.: Rastlinsko življenje in poljedelska praksa, Kako si pripravimo oplemenjeno seme koruze, O pridelovanju sončničnega semena za setev, inž. J. Zaplotnik: Poskusi z italijanskimi pšeničnimi sortami, Nega posevkov, žetev, Sestav in hranjivost sadja, Kako napravimo iz robidnic okusno vino, Kako ravnamo z volno pred in po striženju, Pomen vode za živalski organizem in napajanje, Zanimivosti iz živinoreje. O seskih pri svinjah, dr. Fran Spiller-Muys: Iz našega zemljiškega prava, Borba proti razširjenju škodljivega mrčesa v gozdih, Kratka navodila.

— **Drugo bolgarsko vseučilišče** bo otvorjeno dne 2. oktobra v Skoplju.

— **Podzemske železniške proge v Budimpešti.** Po vojni bodo uredili v ogrski prestolnici tri podzemske železniške proge. Za prvo so se dela že pričela. Preizkusital, kjer bo urejena druga podzemska železniška proga, so tudi že v teku.

— **Poroka.** V Planini pri Rakeku sta se poročila zasebni uradnik Marijan Misson in učiteljica Anica Dolenec iz Laz. Bilo srečno!

— **Loterijska sreča.** Dne 4. septembra so bile izžrebane sledeče srečonosne loterijske številke: Bari 76, 13, 52, 60 in 66. Cagliari 84, 63, 52, 46 in 90. Florenca 16, 41, 76, 31 in 47. Genova 19, 76, 43, 8 in 63. Milan 38, 48, 28, 19 in 80. Neapelj 84, 31, 65, 59 in 27. Rim 80, 68, 79, 61 in 32. Turin 44, 61, 64, 80 in 31. Benetke 46, 28, 69, 65 in 29.

— **Bik je je ubil.** Iz hleva 50letnega Bostjana Sturana iz kraja Monselice pri Padovi sta pobegnila bika, ki sta se zapodila po zagrajenem dvorišču. 84letna Rosa Casotto, ki stanuje na dvorišču, je bila sama doma. Vzela je palico in naganjala oba bika v hlev. Eden od bikov pa se je z vso silo zakadil v nesrečno starko in jo nabodel na rogé. Reva je kmalu zatem izdihnila.

— **Ni bil padalec, temveč duhovnik.** Nenavaden doživljaj je imel duhovnik prof. Secondo Damilano od škofijskega tajništva Katoliške akcije v Tortoni. Peljal se je na kolesu v okolico Varezzana. Ker je zelo suh in dolg, so menili kmetje, da gre za kakšnega padalca v talarju, pa so o tem obvestili karabinjerje. Ko je hotel stopiti na vlak na postaji Vilavernia, so ga karabinjerji odvedli na stražnico, kjer so ga preiskali. Na srečo je bil v bližini nadduhovnik iz Villavernije, ki je potrdil, da pozna osumljenega duhovnika, ter izpovedal, da gre pri pomoti za prof. Seconda Damilana iz Tortone.

— **Utopljenec v Bacchiglionu.** 17letni Gennaro Pinto, po rodu iz Neaplja, ki biva sedaj v Padovi, se je šel kopat v reko Bacchiglione. Ker ni bil dober plavalec, ga je močna rečna struja potegnila s seboj in mladeniča zagrnila. Njegovega trupla še niso našli.

— **Žrtvi silnega viharja.** Nad Benetkami je zadivjal siovit vihar, ki je vzburkal tudi morje. Precej škode je na vrtovih bližnjih otokov. Dva mlada ribiča sta postala žrtev viharja in sta utonila v morju. Gre za 18-letnega Ottorina Boscola in Aleksandra Bira katerih trupli še nista bili naplavljeni. Tudi čolna, na katerem sta odplula na morje, niso našli.

— **Ob zvoku električnega zvonca se je porušila hiša.** V nekem mestu zapadne Nemčije se je pripetila nenavadna nesreča. Neki moški je ob vstopu v hišo pozvonil na električni zvonec. V naslednjem hipu se je hiša stresla, notranji del poslopja se je porušil. Zadeva je bila po strokovnjakih takole pojasnjena: Zaradi drobne iskre električnega zvonca se je vnel plin, ki je v odsotnosti hišnih gospodarjev napolnil poslopje, in povzročil hudo eksplozijo, ki je imela usodne posledice.

— **Sestanek kardinalov.** Kardinali, ki bivajo v Rimu, so se sestali pri državnem tajniku kardinalu Maglionu. Razpravljali so o delu, ki ga je izvršil papež Pij XI., in o položaju. Po nad dveurnem razpravljanju je bila seja končana, nakar je bil kardinal Maglione sprejet pri papežu.

— **Ogenj v pekarni.** Zaradi slabega dimnika je nastal ogenj v pekarni na trgu Garibaldi 3 v Trstu. Na srečo pa ni bilo nobenih človeških žrtev. Tržaški gasilci so po polurnem gašenju preprečili, da se ogenj ni razširil.

— **Zapora likerjev bo preklicana.** Na pobudo konfederacije trgovcev proučuje pristojni minister ukrep, s katerim naj bi bila zapora likerjev, ki je bila odrejena v letošnjem februarju, preklicana.

— **Razvoj sindikalnega gibanja v Franciji.** Razprave, ki se vodijo trenutno v Franciji v okviru organizacij dela ter proizvodnje, se osredotočujejo v treh smereh: Po mnenju enih naj bi bila sindikalna organizacija enotna. Druga naj bi bila razčlenjena po strokah, dočim naj bi bile po tretjem mnenju izvedene sindikalne organizacije po pokrajinah brez označbe stroke.

— **Sin je v šali ustrelil očeta.** Tragična nesreča se je primerila v Verbaniji. 44letni industrijec Henrik Hoffmann je pravkar spravljal samokres v mizni predal, ko ga je nekdo poklical na telefon. Pustil je samokres na mizi. Ko se je vrnil pa ga je sprejel 7letni sinček Ricuccio, ki si je medtem ogledoval samokres, s klicem »Roke kvišku!« Pri tem se je samokres sprožil. Hoffmann se je, večkrat zadet, zgrudil na tla in je kmahu zatem umrl za smrtnimi poškodbami.

IZ LJUBLJANE

—lj **Slavko Janeš umrl.** Včeraj se je po Ljubljani naglo razširila vest o smrti v našem mestu splošno priljubljenega trgovca g. Slavka **Janeša.** Bil je sicer že delj časa bolehen in nedavno se je tudi zdravil v Leonišču, vendar pa nismo mislili, da mu je smrt že tako blizu. Vest o njegovi smrti je presenetila in globoko pretresla poleg soproge Anice in sorodstva tudi velik krog pokojnikovih prijateljev in znancev. Slavko Janeš je bil blaga duša, postrežljiv, prijazen in radodaren. Spoštovali in ljubili so ga vsi, ki so ga poznali. Redki so med nami možje tako plemenitega srca in jeklenega značaja kakor je bil on. Vedno nasmejan je imel za vsakogar toplo besedo, če je le mogel je storiti bližnjemu uslugo. Škoda, da ni bil trdnejšega zdravja in da je moral tako zgodaj končati svojo življenjsko pot. Pogreb bo jutri ob 14.30 iz kapelice sv. Nikolaja na Žalah k Sv. Križu. Bodi mu lahka zemlja, težko prizadetim svojcem naše iskreno sožalje!

—lj **Poletje se poslavlja z novim valom vročine.** Včeraj je termometer dosegel najvišje stanje v dosedanjih septembrskih dneh. Maksimum 28.8° C bi bil primeren tudi za kakšen dan na višku poletja, je pa v skladu z razvojem temperature, ki se je začel že pred osmimi dnevi. Prve dni porasta, okoli Malega šmarna je bila maksimalna temperatura stalno okoli 24 stopinj Celzija. Od petka naprej pa se je živo srebro dvignilo vsak dan nekoliko više. Termometer je dosegel naslednje maksimalne temperature: v petek 25.4, v soboto 26.6, v nedeljo 26.7 in v ponedeljek 28.8° Celzija. Znatno manj se je spreminjala minimalna temperatura. Najvišja je bila v nedeljo, ko je termometer v Zvezdi zabeležil 16.6. V ponedeljek je bil minimum 15.8, davi pa 15.4 stopinj Celzija. Vse te dni smo imeli prav lepo sončno vreme. V nedeljo popoldne je sicer kazalo, da bo deževalo, oblaki pa so se kmalu odstranili. Padlo je le nekaj kapljic dežja. Ljudje so z vremenom zelo zadovoljni. Na vrtovih in njivah je polno dela s pospravljanjem in setvami.

—lj **Lepo vreme z Malim šmarnom.** Mali Šmaren je za ljudstvo važen dan, kar se tiče vremena. Okoli njega se je napletlo vse polno rekov, ki napovedujejo bodoče vreme. Tako pravi eden med njimi, da bo vreme dva meseca suho, če je Mali Šmaren lep, drugi pa je posplošil in napovedal, da bo vreme v vsakem primeru dva meseca tako, kakor je na Mali Šmaren. Vreme je bilo v sredo lepo, po jutranji megli sončno.

—lj **Seznami davčnih osnov** trgovin z lesom, trgovin s suho robo in kurivom ter raznih obrtnih podjetij bodo razgrnjeni do 23. septembra t. l., seznami davčnih osnov drogerij, sanatorijev, trgovin s sanitetnim in zobotehničnimi predmeti, parfumerij in kozmetikov, zavarovalnih agentov, trgovskih potnikov, carinskih posrednikov, borznih senzalov, informacijskih pisarn, akademskih kiparjev in slikarjev, književnikov, zasebnih učiteljev in glasbenikov-godcev bodo pa razgrnjeni do 24. t. m. v mestnem odpravništvu v III. nadstropju magistratne hiše za vodnjakom.

lj— **Nabirajte želod.** Letos je hrast rodil precej želoda in ga že trosi po tleh pod svojo krošnjo. Da je želod dobra prašičja krma, je vsem znano. Ponekod, kjer so veliki hrastovi gozdovi, pasejo prašče v njih vso jesen. Želod je uporaben tudi za hrano malim živalim. Vsebuje malo beljakovin in maščob, dosti pa škrobnih snovi. Živali ga ne uživajo rade, ker vsebuje tudi trpko in grenko čreslovino. Zato je treba želod oluščiti in zdrobiti in ga izlužiti. Najprej ga skuhamo, nato pa pustimo 48 ur v mrzli vodi. Dobro je, če ta pripravljalni postopek ponovimo.

—lj **Ajda bo dala dober pridelek.** Ponekod je še v polnem cvetju, drugod pa se že črni. Takoj po nedavni toči je po Ljubljanskem polju kazala slabo, kasneje pa se je popravila.

—lj **Davčna potrdila v svrho odmere šolnine.** Da ne bo zadnje dni pred vpisom otrok v šole naval strank kakor prejšnja leta, bo davčna uprava za mesto v Ljubljani sprejemala prošnje za izstavitev potrdil samo **do 25. t. m.** Zato naj stranke ne odlašajo z vložitvijo prošenj, da bodo mogle pravočasno dobiti davčna potrdila. Stranke, ki imajo davčni predpis, naj v svrho hitrejšega poslovanja prinesejo s seboj davčne knjižice, da bo mogel uslužbenec hitro ugotoviti številko računa v davčni glavni knjigi. Obrazci prošenj se dobe pri davčni upravi na Vodnikovem trgu št. 5/II, soba 7.

—lj **Na I. moški meščanski šoli v Ljubljani (Prule)** se prično popravni in drugi izpiti v ponedeljek 13. septembra ob 8. uri. Učenci, ki iz kakršnega koli vzroka doslej še niso vložili zadevne prošnje, naj to store nemudoma. Podrobni razpored je objavljen na deski v veži šolskega poslopja.

—lj **Cepljenje proti kozam.** Mestni fizikat bo 15. t. m. proti kozam cepil tiste otroke, ki v spomladanskem terminu niso bili cepljeni. V poštev pridejo vsi otroci, ki so bili spomladi iz raznih vzrokov opravičeni, kakor zaradi bolezni ali odsotnosti iz Ljubljane, zaradi zapor in pa zamudniki ter naposled tudi tisti, ki pri njih cepljenje ni bilo uspešno. Vabimo starše, naj prineso otroke k cepljenju zanesljivo na napovedani dan med 10. in 12. uro na mestni fizikat v Mestni dom. Če bi pa to cepljenje iz kakršnega koli vzroka zamudili, morajo izostanek opravičiti takoj.

—lj **Seznami davčnih osnov** ovetličarn in vrtnarij, starinarjev, trgovin z mineralnimi olji, barvami, keramiko in bencinom ter trafik bodo razgrnjeni do 22. septembra t. l. v mestnem odpravništvu v III. nadstropju magistratne hiše za vodnjakom.

—lj **Seznami davčnih osnov** trgovin s sadjem, zelenjavo, deželnimi pridelki na debelo, trgovin z zeljem in repo, trgovin s perutnino, ribami, konji in živino, trgovin z deželnimi pridelki na drobno in semeni ter mlekarn bodo razgrnjeni do 20. t. m. v mestnem odpravništvu v III. nadstropju magistratne hiše za vodnjakom.

—lj **Seznani davčnih osnov trgovin** s sportnimi, tehničnimi, elektrotehničnimi predmeti in trgovin s stroji in vozili bodo razgrnjeni do 21. t. m., seznami davčnih osnov gostiln bodo razgrnjeni od črke A do G do 26. t. m., od črke H do K do 27. t. m., od črke L do O do 28. t. m., od črke P do S do 29. t. m. in od črke Š do Ž do 30. t. m. ter seznami davčnih osnov trgovin z alkoholnimi in brezalkoholnimi pijačami, trgovin z vinom, kisarn, izdelovalcev likerjev, esenc, alkoholnih pijač, sadnih sokov in marmelade, sodavičarjev, trgovin z delikatesami, kavarn, hotelov in kinematografov bodo pa razgrnjeni do 1. oktobra t. l. v mestnem odpravništvu v III. nadstropju magistratne hiše za vodnjakom.

—lj **Cenjeno občinstvo se obvešča, da so spremenjene uradne ure na ambulanci za bolne otroke na oddelku za zdravstveno zaščito mater, dojenčkov in otrok hig. zavoda (Dečji dom, Lipičeva 3), in posluje ambulanca od 6. septembra t. l. dalje dnevno ob delavnikih od 8. do 10.30. ure.**

—lj **Drž. učiteljišče v Ljubljani.** Za sprejem v I. letnik drž. učiteljišča je treba vložiti osebno ali po pošti prošnjo, kolkovano s 6 L. Učenec(-nka), ki je prekinil-a s šolanjem, n. pr. lanski meščanskošolski učenci, morajo priložiti prošnji poleg rojstnega in krstnega lista in spričevala o niž. teč. izpitu, oziroma spričevala o končnem izpitu še nravstveno spričevalo, ki ga dobijo pri svoji občini. Meščansko-šolski učenci morajo imeti odličen ali prav dober uspeh. Učenci, ki so rojeni l. 1925., morajo prositi za spregled starosti. Ta prošnja mora biti naslovljena na prosvetni oddelek Visokega komisarijata v Ljubljani. Obe prošnji, za sprejem in za spregled starosti, naj se pošljeta na ravnateljstvo. Prošnje za pripustitev k sprejemnemu izpitu je treba vložiti do 18. septembra. Sprejemni izpiti pa bodo od 22. do 25. septembra. Meščansko-šolski učenci naj se javijo na učiteljišču dne 22. septembra ob 8. uri, gimnazijci in gimnazijke pa dne 23. septembra ob 8. uri. Ponavljalni izpiti bodo dne 16. in 17. septembra. Dne 16. septembra naj pridejo vsi učenci in učenke ob 8. uri v šolo. Razredni izpiti bodo od 27. do 30. septembra. Vsi učenci in učenke, ki imajo razredne izpite, naj pridejo dne 27. septembra ob 8. uri v šolo. Vpisovanje učencev in učenk v letnike učiteljišča bo dne 4. oktobra od 9. do 12. ure, za zamudnike pa še dne 5. oktobra od 9. do 11. ure. Vsi učenci in učenke naj si takoj preskrbe vsa potrebna potrdila za vpis. — Ravnateljstvo.

—lj **Vadnica za otroški vrtec drž. učiteljišča v Ljubljani.** Vpisovanje učencev in učenk od 1. do 4. razreda deške in dekliške vadnice bo dne 4. oktobra od 9. do 12. ure. Pri vpisovanju bodo učenci in učenke dobili navodila za otvoritveno službo božjo in pričetek pouka. Isti dan je tudi vpisovanje otrok, dečkov in deklic, v otroški vrtec. V prvi vrsti bodo sprejeti otroci, stari pet let. Ravnateljstvo.

—lj **Na II. državni mešani meščanski šoli v Ljubljani-Zg. Šiška,** se bodo vršili popravni izpiti dne 30. septembra. Vpisovanje bo dne 1., 2. in 4. oktobra. K vpisu je prinesti zadnje izpričevalo krstni list in potrdilo o plačanem davku. Zadnje potrdilo naj si starši učencev pravočasno preskrbe. Dasi je vložena prošnja za skupno prehodno dovoljenje za učence, ki stanujejo onstran bloka, priporočamo staršem, da preskrbe otrokom posebna prehodna dovoljenja — lascia passare. Potrebna šolska potrdila k zadevni prošnji — tudi za učence, ki se nameravajo vpisati v prvi razred, se dobe v tuk. pisarni. Upravitelstvo.

—lj **Vpisovanje v vse ljubljanske ljudske šole za šolsko leto 1943-44 bo v ponedeljek 20. in v torek 21. septembra t. l. od 8. do 12. ure.** Pri vpisu je treba predložiti družinsko polo, oztroma rojstni list, spričevalo o cepljenju proti kozam in proti davici ter zadnje šolsko spričevalo. Potrdila o cepljenju proti kozam in davici naj si starši preskrbijo o pravem času na mestnem fizikatu.

—lj **I. dekliška meščanska šola v Ljubljani (Prule).** Popravni izpiti se prično dne 17. sept. ob osmih zjutraj v šoli na Prulah. Prošnje za izpite morajo biti vložene do 15. septembra. Podrobnosti so razvidne z oglasne deske v šolski veži. Vpisovanje za šolsko leto 1943-44 bo 1., 2. 4. in 5. oktobra, vselej od 8. do 12. ure. K vpisu prinese vsaka učenka zadnje šolsko spričevalo in davčno potrdilo oz. invalidsko listino. Novinke pridejo v spremstvu staršev in predložo tudi krstni list. Učenke iz družin, kjer je 5 ali več otrok, predložo tudi izpisek iz družinske pole za dalno oz. popolno oprostitev od plačevanja šolskih taks. — Upraviteljica.

Nesreče

V ljubljansko bolnico so pripeljali zadnje dni zopet celo vrsto ponesrečencev. 13letni delavčev sin Franc Glinšek iz Grosuplja je padel z drevesa in si zlomil levo roko. Zasebnica Jožefa Grmek z Vidma, stara 60 let, je padla s kozolca in si zlomila desno nogo. Služkinja Marija Završnik iz Ljubljane, stara 22 let, je padla po stopnicah in si poškodovala levo nogo. Premikač Franc Ileršič z Rakeka, star 26 let, je med delom padel in si poškodoval rebra. Delavec Onton Mohar iz Loškega potoka, star 41 let, je padel in si zlomil levo roko. Žena krojača Julija Moravc iz Ljubljane, stara 40 let, je padla in si zlomila levo roko. Sivilja Minka Blaž, stara 50 let, je padla po stopnicah in si zlomila levo roko. Z zaboja je padla 4-letna hčerkica posestnika iz Horjula Marta Bastarda in si zlomila levo ročico. 3letna hčerkica posestnika iz Rudnika Anica Suhadolnik je padla in si zlomila desno roko. Delavka v tobačni tovarni Žnidaršič Karla, stara 41 let, je padla s kolesa in se poškodovala na glavi. Delavec iz Dev. Marije Polju Ivan Bregar, star 55 let, je padel s senika in dobil notranje poškodbe. Posestnikov sinček Milan Zupančič z Vrhnike je med igranjem padel in si zlomil levo roko. Sin kretnika Slavko Forte iz Ljubljane je padel in si zlomil levo roko. Delavca državnih železnic Valentina Sočana iz Ljubljane, starega 22 let, je med delom stisnil odbijač vagona čez trebuh. Kuharica Marija Goršek iz Ljubljane, stara 63 let, je padla in si zlomila desno roko. Sin vrtnarja Samo Jamar iz Ljubljane, star 12 let, je padel z drevesa in si zlomil levo roko. Elektromonter Josip Pretnar iz Ljubljane, star 33 let, je padel iz tramvaja in se poškodoval na glavi.

Ana Peterlinova, 19 letna hči posestnika iz Ribnice je padla z lestve in si zlomila desno nogo. Zlatomir Grgič, štiriletni trgovčev sin iz Ljubljane si je pri padcu zlomil levico. Marija Madonova, 25 letna delavka v tovarni »Stori« je padla po stopnicah in si poškodovala desno koleno. Tone Zajc, 20 letni sin posestnika iz Krke, je doma padel in si zlomil levo nogo. Antonija Šivecova, 12 letna hči posestnika iz Strahomera je na paši padla in si zlomila desnico. Leopold Božič, 66 letni delavec iz Rudnika se je pri delu poškodoval na glavi. Vsi ponesrečenci se zdravijo v ljubljanski bolnišnici.

Marija Balkovčeva, 62letna posestnica iz Vinice, je padla pri vodnjaku in si zlomila levo nogo. Tonček Merjasec, 5letni trafikantov sin iz Ljubljane si je pri padcu zlomil levico. Rudolf Dobovšek, 35letni mizar iz Lubljane, je pri vstopu na **tramvaj nerodno stopil in si zvil desno nogo v členku, Mariji Ferkulj, 16letni kočarjevi hčeri, je pri sekanju drv odletela iver v levo oko in ga poškodovala. Franja Zdešarjeva, 20letna posestnikova hči iz Horjula, je padla s kolesa in si zlomila desnico. 30letni krojaški pomočnik Edvard Žižek iz Ljubljane se je vsekal v levo nogo. 34letni delavec iz Dobrunj Anton Brezovar je padel doma po stopnicah in si zlomil desno ključnico. 31letnega usnjarja z Vrhnike Ivana Henka je nekdo napadel ter ga z nožem sunil v desno roko in hrbet. 4letni sinček posestnika iz Lanišča Marjan Rehar se je s kropom oparil po životu. 26letna trgovska pomočnica Ana Pavli iz Moravč je padla s kolesa in si zlomila levo nogo. 11-letni sin posestnika iz Vrhnike Janez Novak je padel in si zlomil levo roko. 7letna delavčeva hčerkica iz Kočevja Marija Majnardi je padla z drevesa in si zlomila levo roko. Vsi ponesrečenci se zdravijo v splošni bolnici.**

Dolenjske novice

— **Vina primanjkuje.** Po vsej Dolenjski je veliko pomanjkanje vina. Precej gostilničarjev je že zaprlo gostilne, ki bodo zaprte do novine. Dolenjska suša ne pridela toliko vina, da bi krila potrošnjo in so dolenjski gostilničarji prej redno kupovali vino na Bizeljskem.

— **Himen.** V ponedeljek sta se poročila v farni cerkvi v Trebnjem g. Peterle Jožef, železničar iz Odrge in Matičič Rozalija iz Breze. Bilo sreče!

— **Bolniki,** ki morajo po odredbi zdravnika nujno v bolnišnico morajo predložiti pristojni karabinjerski postaji vedno po 2 doprsni fotografiji, ki sta potrebni za izstavitev potnega dovoljenja za prevoz po železnici. Ker se dogajajo slučaji, da bolniki nimajo potrebnih fotografij na to opozarjamo

— **Vlom.** V petek so se pojavili v okolici Trebnjega cigani. Pohajali so in prosjačili iz vasi v vas, ter so med potjo kradli, kjerkoli so imeli ugodno priliko. Tako so prišli tudi v vas Iglenik in so vlomili v hišo posestnika Kožarja. Domači so izkopavali na njivi krompir med tem pa so jim cigani praznili omare in shrambe. Odnesli so precej obleke, obutev, denar in živila. Po vlomu so cigane sledili do Biške vasi v občini Mirna peč, kjer so neki ciganki odvzeli del plena. Urnejši moški so pa s pokradenimi stvarmi pravočasno pobegnili. Prizadeti posestnik trpi nad 10.000 lir škode.

— **Davica.** V Sela Šumberku so se pojavili trije slučaji davice. Po legarju in griži, ki smo že poročali, da se nevarno širita po Dolenjskem se je pojavila še ta bolezen. En bolnik v Sela Šumberku je za davico že umrl, med tem, ko bosta ostala dva najbrže okrevala. Ker se je bati razširjenja te hude bolezni, naroča zdravstvena oblast vsemu prebivalstvu, da vsako obolenje otrok, ki bi čutili bolečine v vratu takoj prijavijo zdravniku radi zaščitnega cepljenja.

— **Za naše gospodinje.** Ker od časa do časa na Dolenjskem primanjkuje kvasa in tedaj naše gospodinje ne morejo peči kruha svetujemo, na priporočilo neke skrbne gospodinje, da se vsaka gospodinja, kadar je kvas na razpolago založi z zavojčkom kvasa, ki naj ga posuši za uporabo v »suhih« letih. Nekatere gospodinje si pomagajo tudi s tem, da od vsake peke posuše malo testa, ki pri bodoči peki nadomesti kvas. Ker je pomanjkanje kvasa na Dolenjskem precejšnje, radi objavljamo ta svet dolenjske gospodinje njenim tovarišicam.

Smešnice

KRČMARSKA

Gost: »V časopisu sem čital vaš oglas, da pri vas igra 60 mož v zabavo gostov, v resnici pa samo dva vlečeta harmoniko.«

Krčmar: »Pravilno, vsak večer dva in to je na mesec 60.

IZ ŠOLE

Učitelj: »Lepi dnevi v Aranjnezu so minuli«, kdo je to rekel, povej Drago.«

Drago: »Moj oče, ko se je mati včeraj vrnila s potovanja.«

OTROŠKA

»Teta, ali si bila ti v mladosti pisateljica?«

»Bog varuj, otrok moj! Zakaj me pa to vprašaš?«

»Očka je danes mamici rekel, da imaš ti iz svoje mladosti prav čedne povestice za seboj!«

OTROŠKA

»Mamica, poglejno moža s črnim obrazom, to je dimnikar!«

»Ne, to je zamorec, ki je po vsem životu črn.«

»Mamica, kako pa ti to veš.«

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

KINO MATICA Telefon 22-41
Film sporta, prirodnih lepot in vedrosti
IZGUBLJENO SRCE
V glavnih vlogah: Ann. Uhlig, Albrecht Schönhals
Predstave samo ob 15. in 17. uri.

KINO SLOGA Telefon 27-30
Stijajna burka, ki bo izzvala obilo smeha! Dogodki prve zakonske noči..., muhe neveste in pa tudi ženina, ciganska godba, lepo petje v filmu
MUHE MOJE ŽENE
V glavnih vlogah: Anton Pager, Toekes Ana. Režija: Gaál Béla. Glasba: Pavel Abraham
Predstave ob: 13.30, 15.30, 17.30,

KINO UNION Telefon 22-21
Ganljiv in dramatično napet ljubezenski roman, ki se je odigraval v kraljestvu snežnih viharjev
ZAKON SEVERA
Krasen francoski film, v katerem igrajo: Michele Morgan, Richard Pierre Willm, Charles Vanel, J. Teranne, Arlette Marchal
Predstave ob: 15.30, 17.30

Naročite se na knjižno zbirko DOBRE KNJIGE!

Okviri GALERIJA OBERSNEL CESTA ARIELLE REE 3 Umetnine

KLOBUČARNA „PAJK“
Vam strokovno osnaži, preoblika in prebarva Vaš klobuk, da izgleda kot nov. — Lastna delavnica. Zaloga klobukov. — Se priporoča
RUDOLF PAJK, LJUBLJANA,
SV. PETRA CESTA ŠT. 38
MIKLOŠIČEVA CESTA ŠT. 12
(Nasproti hotela Union)

PREMOG DRVA
I. Pogačnik
LJUBLJANA
Bohoričeva ulica 5
Telefon 20-59

Motorno kolo
Mestna elektrarna ljubljanska potrebuje motocikel 200 do 250 cm³ z vso opremo in dvema sedežema. Ponudbe z natančnimi podatki in prevoženimi km je treba poslati ravnateljstvu mestne elektrarne ljubljanske — Krekov trg 10/II.

Ljubavna pisma

Veter se je poigraval z njenimi kodri in njen smeh je srebrnkasto odmeval v prvi zarji prebujene pomladi. Naslajala se je ob pogledu na kristalno igro kapljic velikega vodometa. Robert, siromašni mladenič, je imel široko umetniško dušo in opajal se je z belino njenega svilenega plašča, drgetajočega v vetru, liki struna.

Po dolgem oklevanju je slednjič sklenil približati se ji. Razburjenje mu je gomazelo po vsem telesu.

— Ali ste sami, gospodična?

— Kakor vidite, — se je nasmehnila, — sama sem in nisem sama. Kaj ne vidite pomladi, vodometa in...

— Vaš smeh je božanski, privabil me je... nisem se mogel premagati.

Ona se je samo smehljala. Pogovor je tekel v začetku v zadregi in počasi. Mladenič je bil nezadovoljen s seboj in s svojim naivnim deškim nastopom. Že je hotel prekiniti pogovor in nadaljevati svojo pot, ko ga je ona presenetila z vprašanjem:

— Kdo pa ste vi? Pripovedujte mi o sebi!

— Kaj naj bi pripovedoval? Toda v njenem glasu je bilo toliko toplote in nežnosti, da se ji pri najboljši volji ni mogel upreti. Pripovedoval ji je dolgo o sebi, o svojem siromaštvu, o svoji ljubezni do književnosti in poezije. Govoril ji je dolgo, dolgo o sebi, o svojih pesmih in mnoge ji je z mehkim, prijetnim glasom recitiral. Čas je hitel, ura za uro. Niti opazila nista, kdaj se je zmračilo, kdaj so se drevoredi zavili v temo.

— Vi ste imeniten dečko, — mu je dejala ob ločitvi.

— Kdaj se zopet sestaneva? — jo je vprašal.

— Kadar zvem, da so vaše besede iskrene, kadar mi boste z dejanji dokazali, koliko je vam ležeče na meni. Dotlej mi pa lahko pišete.

— Prijateljska pisma?

— Ne samo prijateljska, — mu je pomežiknila v mraku. In te oči so ga navdajale z upanjem, bile so mu dokaz, da tudi v dno duše ni šlo samo za prijateljska pisma.

Tiste noči Robert ni zaspal. Omamljen po njenem nasmehu, po njenih mehkih dlaneh in šuštenju svile, je taval brez cilja po poljanah.

Drugi dan ji je pisal prvo ljubavno pismo in zlil vanj vso svojo dušo. Zdelo se mu je, da še nikoli v življenju ni napisal nič lepšega. Večkrat je prečital pismo, potlej ga je pa pobožno odnesel na pošto.

Naslednjega dne je zopet pisal, ne da bi bil počakal na odgovor. Odgovor je pa vendarle nepričakovano hitro prišel. Nekaj mehkih besed in zahvala, nekaj obljub med vrsticami in »topli pozdravi od Eleonore«.

Mladenič je bil srečen. Čutil je, kako se pomlaja, kako raste in pisal ji je vsak dan dolga ljubavna pisma ter dobival kratke odgovore, zahvale in obljube. Dnevi in meseci so minevali, o skorajšnjem sestanku pa ni bilo govora. Ko je pa minilo leto dni, je jel mladenič obupavati. Pisal ji je pisma, toda v njih ni bilo več ognjevitosti in obožavanja, temveč globoka žalost in tiho ljubavno razočaranje.

Šele potem, ko je bil izlil svojo bolest v več elegij, je dobil od svoje izvoljenke pismo:

»Dragi Robert, mislila sem, da si močan, da je tvoja ljubezen neusahljiva, da tvoje vere ni mogoče omajati. Toda čez leto dni te je že obšla mladeniška malodušnost, začel si dvomiti o meni. Dokler se ti ne povrne vera vame, se ne moreva sestati. Toplo te pozdravlja Eleonora.«

Robert je čital pismo, dokler se ga ni naučil na pamet, potem se je pa kesal, da je pisal tako žalostna pisma, polna očitkov. In zopet ji je jel pisati ognjevita ljubavna pisma.

Nekega dne je sedel s prijatelji v kavarni. Nikoli ni čital novin, nikoli jih ni kupoval, saj je bil siromašen, a v kavarne je zahajal zelo redko.

— Robert, — je dejal eden izmed njegovih prijateljev, — kadar čitam novine, mi večkrat šine v glavo misel, da reklame za trdko parfum »3377« ne more pisati en človek in sicer sleherni dan. Na drugi strani so pa pisma pisana tako, kakor da so povezana z nevidnimi nitkami in zdi se, da jih je moral pisati človek velikih književnih sposobnosti.

Prijatelj mu je pokazal predzadnjo stran dnevnika. Naslov se je glasil: »391. ljubavno pismo.« Že po prvi prečitani vrstici je Robert spoznal, da je to njegovo pismo, ki ga je bil prejšnji dan pisal Eleonori. Objavljeno je bilo v celoti. Pod pismom je bila z debelimi črkami objavljena opomba: »Taka pisma dobe dekleta, ki uporabljajo parfum 3377«.

Robertovo srce je napolnil občutek grenkobe in gnusa. Leto dni njegovih najlepših sanj je bila izkoristila ta ženska na najpodlejši način. Z njegovimi čustvi je trgovala. Napisal ji je pismo polno ogorčenja in očitkov.

Naslednjega dne mu je prinesel pismonoša priporočeno pismo in milijonsko pošiljko v denarju.

»Tvoj trud je nagrajen. Vedi pa, da je eno srce utripalo in da še vedno utriplje zate. Ljubim te, čeprav me preziraš. Eleonora«.

Čez nekaj dni sta se poročila.

Robert je kupil tovarno klobukov in pisal je dalje ljubavna pisma. Pod pismi je bilo napisano: »Taka pisma dobivajo gospodje, ki nosijo Robert klobuke.«

Otok se je razklal na dvoje

Podrobnosti o strahoviti elementarni katastrofi na otoku Krakatau pred 60 leti

Pred 60 leti, 26. avgusta 1883, je nastala na otoku Krakatauu največja vulkanska katastrofa vseh časov, strahotnejša od katastrofe, ki je uničila Pompeje. Nekaj spominskih vrstic o tem smo nedavno že priobčili. Danes priobčujemo obširnejši članek o strahoviti elementarni katastrofi, menda edinstveni v zgodovini človeštva.

Otok Krakatau, mogočno vulkansko skalovje, ki pod njim še vedno žari in vre ognjeno osrčje naše zemlje, leži v prelivu Sunda med Javo in Sumatro, oddaljen od Botavije okrog 150 km. Pred 60 leti so tvorili ta otok trije ognjeniki, ki se je eden med njimi, Rakata, dvigal 900 m nad morsko gladino. In v njem je nastalo l. 1883 strahovito bobnenje, kateremu je sledilo bruhanje, kakršnega svet dotlej še ni pomnil.

Dva dneva peklenskega koncerta

26. avgusta 1883 je bila nedelja. Svinčena tesnoba je ležala nad Batavijo, ozračje je bilo zlovešče tiho, morje povsem mirno, celo šumenje plime je bilo utihnilo. Nihče ni slutil, da je na pragu strahovita katastrofa. Samo živali so bile postale nekam čudno nemirne. Vprežna živina ni hotela ubogati, celo za bič se ni zmenila. Konji, mule in voli so obstali sredi ceste, kakor pribiti. Naostrili so ušesa in prisluhnili nečemu skrivnostnemu. Tropičnih ptic tistega dne sploh ni bilo na spregled. Celo moskiti, ta šiba božja Jave, so bili brez sledu izginili.

Okrog ene popoldne je naenkrat v zemlji strahovito zabobnelo. Od ure do ure je postajalo bobnenje močnejše, vmes so se pa neprestano razlegale detonacije, kakor da grme nekje daleč težki topovi. Nebo je zastrla gosta siva koprena in že je jel padati na zemljo pepel. Kaj takega Batavija še ni bila doživela. Dva dni je trajal ta peklenski koncert. Kaj vse se je zgodilo v teh dveh dneh na otoku Krakatauu, je bilo mogoče pozneje samo rekonstruirati. Noben očividec ni preživel katastrofe. Znano je samo, da je strahovita vulkanska katastrofa razklala otok na dvoje in da sta se dve tretjini istega pogreznili v morje.

Posledica tega strahovitega izbruha je bila, da so jeli bruhati tudi vsi ognjeniki na Javi. Meha-Meru, Gunung-Gutur in vrsta drugih ognjenikov, ki so o njih že davno mislili, da so ugasli, so jeli naenkrat bruhati visoko pod nebo orjaške ognjene zublje. Končno je bruhalo izmed 45 ognjenikov na Javi 30 lavo daleč naokrog. To je edinstven primer v zgodovini vulkanov. Bruhanje so spremljali strahoviti zračni vrtinci in viharji, ki so uničili vse življenje in vse sadove dela človeških rok več sto kilometrov daleč naokrog. 15 orjaških vodnih vrtincev je nastalo istočasno na raznih krajih. Več sto kilometrov daleč se je videl odsev ognjenih zubljev, švigajočih iz vulkanskih žrel. Ogromne množine žarečega kamenja, lave in žvepla so padale na zemljo, nad katero so se širili strupeni plini, prinašajoč smrt in razdejanje. Dva dni sta divjala smrt in razdejanje nad Malajskim otočjem, dva dni je bilo morje podobno kipečemu čarovniškemu kotlu.

30.000 m visok oblak dima

V torek, drugi dan po strahovitem izbruhu ognjenikov, se je otok Krakatau sesedel in morje ga je pogoltnilo. Samo še ostanki štrle iz morja. Posledice tega so bile strahovite. Orjaški val, največji kar so jih kdaj videla morja, se je valil proti sosednim obalam, visok nad 35 m. Porušil je na svoji poti vse, kar je dosegel, cela mesta in vasi so izginila s površine zemlje. Orjaški val ni dosegel samo Indijskega oceaena in Tihega morja, temveč celo evropsko atlantsko obalo. Celih 20 let so plavali votliči z ognjenika Krakataua po prelivu Sunda.

Iz vulkanskega žrela se je dvignil 30.000 m visok steber dima, tako da je segal daleč v stratosfero. Bobnenje se je slišalo 3500 km daleč. Pepel, ki ga je izbruhnil ognjenik, je pokril ozemlje, veliko kakor Francija in Nemčija skupaj. Več sto kvadratnih kilometrov naokrog je ležala 30 m debela plast vulkanskega pepela. Pod silnim zračnim pritiskom je nastalo valovanje ozračja, ki je šlo trikrat okrog zemlje. Več mesecev je bilo ozračje nekam čudno motno in rdečkasto. Če bi bil izbruhnil ognjenih teoretično rečeno na Dunaju, bi se bile slišale detonacije po vsej Evropi.

Strahotna bilanca

Strahovita elementarna katastrofa na otoku Krakatauu je zahtevala okrog 50.000 človeških žrtev. Nad 200 naseljenih krajev, med njimi več večjih mest, je izginilo s površine zemlje. Uničenih je bilo blizu 5000 raznih ladij in čolnov, na miljarde rib je poginilo in skozi več let se je širil daleč naokrog nad morjem neznosen smrad po gnilih ribah. Samo v Bataviji so našteli 15.000 človeških žrtev. Mestece Anjer na obali nasproti otoka Krakataua so valovi kratkomalo odnesli, kakor da ga sploh nikoli ni bilo. Lava je zalila mesto Tamerang, ki je pogorelo do tal. Mnogo morskih svetilnikov se je pogreznilo v morje. Kdor je ušel valovom, je našel strašno smrt v objemu strupenih plinov. Morje je naplavilo na tisoče trupel. Še nikoli ni bilo v prelivu Sunda toliko morskih psov, kakor po katastrofi na Krakatau. Saj so se pa tudi pošteno gostili.

Leto dni po strahoviti katastrofi si je upal neki učenjak na ostanke v morje pogreznjenega otoka. Na njih ni našel nobenega življenja, nobenega človeka, nobene živali, nobenega drevesa in nobene rastline. Kamor koli se je ozrl, samo smrt in razdejanje. Ko se je pa tri leta po katastrofi izkrcal na »molčečem otoku« ravnatelj botaničnega vrta v Butenzorgu prof. Treub, ni mogel verjeti svojim očem Alge, trava, cvetlice vseh vrst so pokrivale ostanke otoka. Poleg tropičnih ptic in raznih žuželk pa ni našel prof. Treub nobenega živega bitja. Toda čez deset let je na otoku zopet bujno valovilo novo življenje. Kokosove palme, banane, oranže, agave, kakteje in več sto vrst drugih tropičnih rastlin je bila priklicala narava v novo življenje. Pajki in kuščarji so se plazili po tleh, med pečinami so se pa solnčile strupene kače. Tako je življenje premagalo smrt in razdejanje ter dokazalo, da mu v njegovem večnem skrivnostnem snovanju nobena sila ne more do živega.

Deček ali deklica?

Nov način ugotovitve novorojenčkovega spola pred rojstvom

Želja po ugotovitvi otrokovega spola pred rojstvom je stara kakor je star človeški rod. Tudi znanost se je že davno ukvarjala z vprašanjem napovedovanja novorojenčkovega spola. O tem priča tri tisoč let star papirus, ki nam pove, da so že stari Egipčani poznali metode ugotavljanja novorojenčkovega spola pred rojstvom. Sodobna znanost si že več let prizadeva, da bi mogla v vsakem poedinem primeru že pri rojstvu ugotoviti novorojenčkov spol. Uspehi tega prizadevanja so bili v začetku dvomljivi, končno je pa znanost tudi v tem pogledu dosegla svoj cilj.

Že dolgo je znano, da krožijo v krvi ženske neprestano hormoni spolnih žlez, ki se razvijejo med nosečnostjo v toliki količini, da jih telo v velikih množinah izloča. Učenjaki so prišli do spoznanja, da proizvaja novorojenčkovo telo, kakor sploh vsak živ organizem, hormone in da se morajo slednji odražati v maternem organizmu. Če bi bila ta teorija pravilna, bi bilo treba najti samo metodo, po kateri bi točno dognali razlike, nastale v maternih hormonih in bi tako določili otrokov spol. Dunajski učenjak prof. dr. Hämpel je prišel na misel zamenjati poskusne živalice, morske prašičke in miši, ki so v tem primeru odpovedali, z ribicami iz rodu karpov, znanimi pod znanstvenim imenom rhodeus agas zaradi grenkega okusa njihovega mesa, ki ni užitno. Samci te vrste ribic, dobivajo med drstenjem krasno barvo. Hrbte imajo navadno sive ali srebrnkasto bele, ob straneh so pa zelenkaste barve. Med drstenjem dobi njihovo telo mavrične barve. Samice pa obdrže navadno barvo. Pač pa ima samica tudi svojo posebnost. Iz telesa ji namreč požene okrog 4 cm dolga cevka za leženje jajčec. Z njeno pomočjo spravi samica jajčeca skozi odprtino v školjko. Te izpremembe nastanejo i pri samcih i pri samicah s povečano proizvodnjo hormonov med drstenjem. Hämpel je zasnoval svoje poskuse na dejstvu, da te ribice ne reagirajo samo na izločke svoje vrste, temveč tudi na tuje hormone spolnih žlez.

Za poskus je vzel mnogo zdravih odraslih ribic in jim vbrizgal hormone človeških spolnih žlez, in sicer samcem moške, samicam pa ženske. Učinek se je pokazal že čez nekaj ur. Samci so dobili mavrične barve, samice pa cevke za leženje jajčec. Potem je delal učenjak poskuse z ekstrakti izločkov bodočih mater. Če je samec izpremenil barvo, samica pa ni dobila cevke za leženje jajčec, je bil to znak, da bo dotična žena rodila dečka. Če pa samec ni izpremenil barve in se je cevka pri samici podaljšala, je bil to znak, da bo dotična žena rodila deklico. V Hämplovem zavodu so preizkusili tako izločke 104 nosečih žen in v 80 primerih so točno ugotovili spol otroka pred rojstvom. Napake so nastale najbrže zato, ker je delal učenjak zaključke tudi potem, ko je bil del ribic poginil. Ta metoda se je torej že v začetku dobro obnesla.

Živalski vrt v Budimpešti

Ko so začela velika evropska mesta ustanavljati živalske vrtove, je bila ustanovljena tudi v Budimpešti delniška družba za ustanovitev živalskega vrta. To se je zgodilo l. 1885. Mestna občina je dala na razpolago 32 ha obsegajoče zemljišče. Živali je dobila Budimpešta večinoma iz dunajskega živalskega vrta, kjer jih je kupila 597. Od starega poslopja živalskega vrta je ostal samo še opičji paviljon, vse drugo je bilo pa na novo zgrajeno. Tudi prvotne delniške družbe ni več.

Leta 1907. je prevzela živalski vrt mestna občina in tako je bil njegov obstoj zagotovljen. Leta 1909. je bil živalski vrt preurejen in razširjen. Stroški so znašali 3 milijone kron. Živalski vrt je bil preurejen tako, da je bolje odgovarjal naravnim pogojem življenja v živalskem svetu. Leta 1912. je bil živalski vrt znova otvorjen in takrat je štel 2477 živali. Lani je štel že 3267 živali. Zdaj je glavna skrb uprave nabava živalske krme. Budimpeštanski živalski vrt potrebuje letno 300.000 kg sena, 76.000 kg konjskega mesa, 65.000 kg ovsa, 15.000 kg kostanja, 14.000 kg sladkovodnih rib, 5.000 kg morskih rib, 3.000 kg mleka, 5.000 kg morskih prašičkov in nad 1.000 jajc. Krmljenje zveri dela upravi najmanj skrbi, ker je konjsko meso vedno na razpolago. Nekaj živali krmijo z raznimi nadomestki, kar pa zahteva strožje nadzorstvo nad njimi. Budimpeštanci imajo radi svoj živalski vrt. O tem priča naraščajoče število obiskovalcev, ki jih je bilo l. 1939. 343.000, lani pa že 820.000. Letos bo doseglo njih število najbrže že 1.000.000.

Lepota in slava

V francoskih spominih iz 15. stoletja se slavi ime bogaboječe in dobro vzgojene mladenke Pauline de Vigniere, ki je s svojo lepoto tako očarala moške, da je župan njenega rojstnega mesta Toulousa odredil, da se je morala vsaj dvakrat na teden pokazati na balkonu svoje hiše, da so mogli ljudje občudovati njeno lepoto. Vedno je stala pred hišo velika množica meščanov že pred določeno uro. Gneča je bila navadno tako velika, da je morala posredovati policija, ki je postavljala ljudi v vrste, da so prišli na vrsto. Dolge procesije so se pomikale mimo hiše, kjer je stala na balkonu slavna lepotica.

Nič manj slavna ni bila lepota dveh sester Gunnings Ena, Elizabeta, se je poročila z grofom Hamiltonom, druga Marta, pa z grofom Coventryem. Horace Walpole je pisal: Tistega petka, ko je bila kneginja Hamilton predstavljena na angleškem dvoru, se je zbrala pred dvorom velika množica ljudi. Celo plemiči na dvoru so stopili v sprejemni dvorani na stole, da so videli skozi okno, kako je kneginja sedla v svojo kočijo. Kadar se je peljala v cerkev, so stali ljudje v gostem špalirju po vseh ulicah, po katerih se je pomikala njena kočija. Če so ljudje zvedeli, da je namenjena v gledališče, so bile vstopnice vedno razprodane že dolgo pred začetkom predstave.

Najvišja žična železnica

Žične železnice so zelo prikladne za prevoz velikih količin blaga. Poleg mnogih drugih prednosti ima žična železnica tudi to, da so investicijski pogonski in vzdrževalni stroški manjši od stroškov pri vseh drugih prevoznih sredstvih. Pri žični železnici ni potrebno nobeno trasiranje, nobeno polaganje pragov niti gradnja mostov ali predorov. Žična železnica mora imeti samo nekaj postajališč in opornih stebrov, stoječih 100 in 400 metrov narazen. Speljemo jo lahko nad poljubnim zemljiščem, ki ga ni treba izravnati z nasipi, ker žična železnica ne potrebuje tračnic. Postajališča žične železnice so zvezana med seboj v ravni črti, torej po najkrajši poti. Kjer pa to ni mogoče, zgrade eno ali več postajališč, kjer dela žična železnica ovinek. Pri nekaterih žičnih železnicah doseže razdalja med dvema oporiščema tudi 1600 metrov. Gorski vrhovi se zvežejo s kraji v dolinah s poševnimi žičnimi železnicami, ki so ponekod strme do 45 stopinj. Tako je omogočeno izkoriščanje težko dostopnih ležišč naravnih bogastev tudi v planinskih krajih. Zelo važno vlogo igrajo take žične železnice tudi v tujskem prometu. V južnoameriških Andih imajo najvišjo žično železnico na svetu. Zgrajena je 5900 metrov nad morjem.

Pomanjkanje stanovanj v Kodanju

Iz Kodanja poročajo o velikem pomanjkanju primernih stanovanj. Danes biva nad 2000 družin s skupno 10.000 družinskimi člani po stanovanjih, ki so jih dobili po posredovanju kodanjske mestne občine. Od teh je okoli 4000 porazmeščenih po raznih barakah. Pomanjkanje stanovanj v Kodanju je tako občutno, da so pričeli z gradnjo številnih barak za brezstanovanjce. Pomanjkanje stanovanj se opaža tudi v drugih danskih mestih.

Gradbena delavnost na Slovaškem

Na Slovaškem je gradbena delavnost navzlic raznim oviram in težkočam, ki jih prinaša vojna, precej živahna. Zasebna gradbena delavnost je zaradi zakonskih omejitev občutno nazadovala, ker je zelo težko dobiti gradbeni materijal zlasti železo. Pač se pa v velikem obsegu nadaljuje gradnja javnih poslopij. Važno vlogo igra tudi akcija »Tisoč delavskih hiš« in nekateri drugi načrti v okviru elektrifikacije in industrije. Gradbena industrija zlasti opekarne in apnenice so zadnja leta tako zaposlena, da komaj zmagujejo naročila. Tvornice cementa, ki znaša njihova kapaciteta 55.000 vagonov so bile lani zaposlene do 70%. Proizvodnja opeke je narasla približno za 20%. Vrhovni preskrbovalni urad je zvišal cene opeke za 25%. Posledice tega ukrepa so se pokazale že v letošnji gradbeni sezoni. Od lanskega avgusta je na Slovaškem racionirana tudi opeka.

V cementni industriji so bile zvišane mezde povprečno za 20%. Cene cementa na domačem trgu se pa niso zvišale, čeprav so se podražile za cementno industrijo najvažnejše sirovine do 80%. Doma porabi Slovaška okrog 80% cementa, kar ga ostane pa gre v Nemčijo in Protektorat, kamor ga izvozi Slovaška letno okrog 8000 vagonov. Nekaj slovaškega cementa gre tudi v Italijo in Švico. Polno so zaposlene apnenice. Tej panogi industrije so ostale cene v glavnem neizpremenjene. Slovaška gradbena industrija trpi občutno zaradi pomanjkanja železniških vagonov, delovnih moči in rezervnih delov za svoje stroje.

Plesne šole na črni borzi

V Parizu in drugih francoskih mestih je bilo ustanovljeno zadnje leto mnogo plesnih šol. Ker je ples v Franciji splošno prepovedan, gre v danem primeru za neko vrsto črne borze pri judeh, ki mislijo, da brez plesa ne morejo živeti. Da bi se take kršitve zakona zajezile, so oblasti odredile, da morajo lastniki plesnih šol polagati pred strokovnimi komisijami izpite. Toda od mnogih so se odzvali temu pozivu samo trije in samo eden je napravil izpit.

Muzej strel

Mnogi ne vedo, da imajo na Dunaju svojevrsten muzej, ki so v njem zbrani predmeti, v katere je treščilo. Poleg dreves, ki jih je podrla ali razklala strela, so zbrane v muzeju tudi po streli raztrgane obleke in razdejane brzojavne naprave, svetilke, cevi centralnih kurjav itd. Zanimivo je zlasti okensko steklo zelene barve. Strela je ponekod raztopila baker, ki je zaradi silne vročine izhlapel, in ti hlapi so se prijeli stekla na oknih, da je dobilo zeleno barvo.

Deske namesto denarja

Prebivalci nekega otoka blizu zapadne obale Južne Amerike se pečajo izključno s prenašanjem desk iz pragozda v Puerto Mont. Močni moški lahko nosijo do 40, ženske pa 20 do 30 suhih desk. Če bi vprašali tam dečka, koliko je star, bi nam odgovoril, da osem, devet ali deset desk. Svojo starost izraža mladina s številom desk, ki jih lahko nese. Vse življenjske potrebščine plačujejo otočani z deskami. To je pač edini primer na svetu, da zamenjujejo deske denar.

Hiše brez vrat

Danski kralj Kristijan IV. je zgradil za svoje mornarje v Kopenhagnu posebno stanovanjsko naselbino. V nji so hišice, ki imajo kaj čudne vhode, odnosno jih v pravem pomenu besede sploh nimajo. V podstrešne sobice se pride samo skozi odprtine v strehi. Kdor hoče priti v hišico, mora splezati po vrvi na streho. Mornarji se torej uče tu plezati, kar jim pride prav na ladjah.

Križanka št. 117

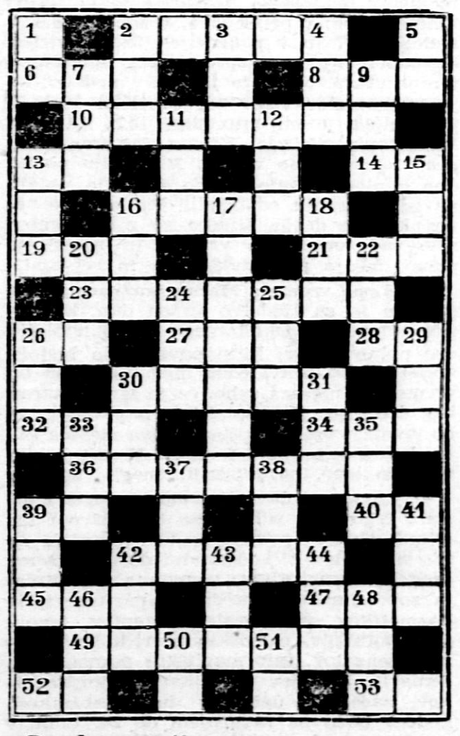

Besede pomenijo:

V o d o r a v n o: 2. snežni vrtinec, zmešnjava; 6. del voza; 8. reka v severni Portugalski; 10. otok v Donavi pod Beogradom; 13. predlog; 14. podredni veznik; 16. del Vojvodine; 19. oče; 21. pesmi; 23. država v USA; 26. latinski veznik; 27. del kroga; 28. kvartaški izraz; 30. sveta knjiga muslimanov; 32. češka pritrdilnica; 34. čutni organ (množina); 36. široka cesta, glavna cesta; 39. predlog; 40. japonska mera; 42. gosposka soba; 45. mestece v Poadižju; 47. grška boginja nesloge, spora; 49. ravnodušnost, brezčutje; 52. del kolesa; 53. podredni veznik.

N a v p i č n o: 1. grška črka; 2. sladek živalski pridelek; 3. naglo premikanje; 4. škoda, izraz obžalovanja, sočutja; 5. samo; 7. osebni zaimek; 9. veliko razdobje; 11. turški gospodar; 12. žensko ime; 13. gora na Kreti; 15. sorodnik; 16. zabavišče; 17. jasen, viden, lahko razumljiv; 18. zvok, glas; 20. nepošten človek; 22. brezplačna prepustitev, talent; 24. prst, zemlja,; 25. ruska reka; 26. grška črka; 29. moško ime; 30. obdelovanje kovine; 31. velik ptič; 33. predlog; 35. mik, vabljivost; 37. doba, razdobje; 38. okrajšano moško ime; 39. osebni zaimek; 41. naziv, označba; 42. kraj in postaja ob dolenjski železnici; 43. svetopisemska oseba; 44. besedica, ki z njo tvorimo presežnik; 46. dlaka, kocina; 48. kazalni zaimek; 50. površinska mera; 51. veznik.

Rešitev križanke št. 116

V o d o r a v n o: 1. Kuba, 4. osat, 8. ari, 9. ona, 10. čila, 12. Avar, 13. ovira, 15. ali, 17. aloja, 20. nota, 22. Adam, 24. Abo, 25. ere, 26. kasa, 27. anal.

N a v p i č n o: 1. kača, 2. Uri, 3. bilo, 5. sova, 7. tara, 11. Avala, 12. arija, 14. ilo, 16 enak, 17. Atos, 18. Aden, 19. smel, 21. oba, 23. ara.

P. G. Wodehouse: 71

MALA PEPITA

Zdi se mi, da sem stal pri aparatu dobršni dve minuti in spet in spet kričal vanj; nato sem spoznal, koliko je ura. Izpustil sem slušalo in se težko naslonil na zid. Bil sem omamljen, kakor da bi me bili s kijem po glavi, nezmožen vsake, količkaj jasne misli. Šele polagoma sem se toliko opametoval, da sem razumel Audreyo, ki me je ogovarjala.

»Kaj je? Nihče se ne oglasi?«

Čudno je, kako rad se razum podvrže naporu, kadar gre za koga drugega. Da sem moral misliti zgolj zaradi sebe, bi bilo gotovo minilo precej časa, preden bi se bil osvestil in docela zavedel nesreče; potreba, da mirno povem novico Audreyi in ji pomagam, da se znajde v novem položaju, pa mi je mahoma vrnila moči. Spet sem bil zmožen hladno razmišljati in ji s primernimi besedami pojasniti, kaj se je zgodilo.

»Bojim se,« sem rekel, »da vam moram povedati nekaj, kar bi utegnilo...«

Hitro mi je segla v besedo.

»Kaj je? Nihče se ne oglasi?«

Odkimal sem. Nato sva se molče spogledala.

Audrey je uganila resnico mnogo hitreje od mene.

»Pretrgali so vod!«

Znova sem prijel za slušalo in poklical še enkrat. Nobenega odgovora.

»Bojim se, da je res tako,« sem odvrnil.

XXIV

»Kaj nama je zdaj storiti?« je vprašala Audrey.

Pogledala me je upapolno, kakor da sem avtomat za rešilne misli. Govorila je s skoraj mirnim glasom, brez najmanjše senčice strahu. Ženske imajo dar, da so pogumne, kadar bi se po vsej pravici lahko zrušile. To je v zvezi z njihovo nedoslednostjo.

In prav za tak primer je šlo. Upal sem, da nam prinese zora olajšanje, kajti nisem si mogel misliti, da bi Buck začel oblego, ki jo je utegnil prihod dobaviteljskih vozičkov vsak trenutek prekiniti; dotlej smo pač morali vztrajati, odrezani od vsega sveta. S pretrganjem telefonske žice nam je bila edina zveza z vnanjim svetom uničena. Niti če bi bila noč manj viharna, nego je bila, ne bi bilo upanja, da bi bojni hrup prišel komu do ušes in bi nam ta prihitel na pomoč. Sam je imel res prav, ko je trdil, da je njegova strategija, združena z Buckovo odločnostjo, nepremagljiva.

Prav za prav ima oblegana posadka dvoje na izbiro: ali da ostane, kjer je, ali pa, da napravi izpad. Zamislil sem se v drugo možnost.

Nemara so se bili Sam in njegovi tovariši v svojem avtomobilu odpeljali po ojačenja in pustili okolico začasno prosto; v takem primeru je bilo upati, da bi, ako takoj zapustimo hišo, neopaženi ter živi in zdravi dospeli v vas. Toda v oporo tej domnevi sem mogel navesti zgolj dejstvo, da sta ob svojem obisku sedela v avtomobilu samo odposlanca s šoferjem, med tem ko je bil Sam namignil, da čakajo ostali člani Buckove tolpe v soseščini, nared, da naskočijo šolo, če se ne pogodimo. To je utegnilo pomeniti, da so pajdaši zbrani v Buckovem glavnem stanu, nemara v kateri izmed vil vzdolž ceste; sklepal sem torej, da lahko v presledku med obiskom in napadom uspešno izvedemo svoj izpad.

»Ogden je v postelji?« sem vprašal.

»Da.«

Bi ga hoteli zbuditi in kar moči hitro pripeljati semkaj?«

Stopil sem k oknu in napel oči, trudeč se, da bi v temi kaj razločil; zaman. Dež je še vedno lil kakor iz vedra; niti da je bil drevored poln ljudi, jih ne bi bil mogel videti.

Kmalu nato se je Audrey vrnila z Ogdenom. «Mala Pepita« je mukoma zehal, kakor vsak, ki ga zbudiš iz prvega spanja.

»Kaj pomeni vsa ta istorija?« je vprašal.

»Poslušaj,« sem odgovoril: »Buck Mac Ginnis in Smooth Sam Fisher sta prišla semkaj, da bi te odpeljala. Zdaj sta zunaj. Nikar se ne ustraši.«

Zarezgetal se je kakor meni v posmeh.

»Da bi se ustrašil? Kdo le, in koga? Vem, da mi ne bosta storila nič žalega. Kako pa veste, da sta onadva?«

»Pravkar sta bila tu. Dvornik, veš, tisti, ki se je izdajal za Whita, je bil v resnici Smooth Sam Fisher. Ves čas je živel v hiši in čakal ugodne priložnosti.«

»Whit! Sam Fisher je bil?« Ogden se je občudujoče zarežal. »Čujte, to je imenitno!«

»In zdaj sta šla po ostale člane tolpe«.

»Zakaj pa vi ne pokličete redarjev?«

»Prerezali so telefonsko žico.«

Ogdenov edini odziv na to novico je bil nov vzkip občudovanja do Sama. Stvar ga je zabavala. Celo smehljal se je, zverinica!

»Čudovito!« je ponovil. »Rad verjamem, da ga imenujejo Smooth Sama (gladkega Sama). Ta zna res gladko in brez nasilja opraviti to reč. Ni mu ga enakega. Videli boste, da me to pot odpelje kakor nič. Ali staviva za pol šilinga, da bo on zmagovalec?«

Njegovo vedenje se mi je zdelo nezaslišano. Kako je mogel on, vzrok te stiske in zmešnjave, gledati na stvar kot na sportno tekmo, prirejeno njemu v kratek čas? Tudi to, da sem bil prav za prav le jaz v nevarnosti, med tem ko se njemu ni moglo nič zgoditi, se mi nikakor ni zdelo tolažilno. Ko bi bil imel občutek, da sva zaveznika v nesreči, bi bil paglavca zavaljenega še lahko prijateljsko gledal; tako pa je malo manjkalo, da se ga nisem lotil s pestmi.

»Nikar ne izgubljajmo časa,« se je oglasila Audrey. »Če naj gremo...«

»Mislim, da se bo treba odločiti,« sem odgovoril.

»Za kaj pa gre?« jn vprašal Ogden. »Kam naj gremo?«

»Skušali bomo zapustiti hišo skozi zadnja vrata in po polju neopaženi priti v vas.«

Sodba »male Pepite« o tem načrtu je bila kratka in zelo določna. Ni me prisilila, da bi bi zardel nad pretirano hvalo mojega vojskovodskega talenta.

»Oh, kakšna neumnost!« je preprosto dejal. »V tem dežju! Ne, dragi gospod.«

S tem je bila mera polna. Ko sem snoval svoj bojni načrt, sem bil prepričan, da mi je njegovo sodelovanje zagotovljeno. Zdaj pa, glejte si ga, prav on se je upiral!

Uredniku Josip Zupančič — Za Narodno tiskarno Fran Jeran — Za upravni del lista: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani